

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

Diplomová práce

Šárka Svrčinová

VÝROBA A VYUŽITÍ NETRADIČNÍCH HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ NA 1. STUPNI ZŠ V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ

Olomouc 2020

vedoucí práce: Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.

Čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedeníh pramenů a literatury.

V Novém Malíně dne 9.7.2020

Ráda bych poděkovala Mgr. Jaromíru Synkovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za poskytnutí zahraničních materiálů, cenné rady a vstřícnost, se kterou se mi věnoval.

OBSAH

Úvod	6
1. Hudební výchova na prvním stupni ZŠ	7
1.1 Dělení a klasifikace hudebních nástrojů	7
1.2 Hudební nástroje v hudební výchově na 1. stupni základních škol	8
1.2.1 Rytmické a melodické v hudební nástroje v hudební výchově.	10
1.2.2 Orffův instrumentář	11
1.2.3 Netradiční hudební nástroje	13
1.2.3.1 Výroba netradičních hudebních nástrojů	14
2. Environmentální výchova	17
2.1 Environmentální výchovy v ČR	17
2.2 RVP a environmentální výchova ve školách	18
2.3 Environmentální výchova v hudební výchově.....	19
2.3.1 Materiál použitý při výrobě netradičních hudebních nástrojů	20
3. Návrh projektu výroby netradičních hudebních nástrojů	22
3.1 Metodické listy pro učitele	23
3.2 Drhlo z plechovek	24
3.2.1 Blok 1 pracovní činnosti	25
3.2.2 Blok 2 hudební výchova	27
3.3 Machrasti	31
3.3.1 Blok 1 pracovní činnosti	32
3.3.2 Blok 2 hudební výchova	34
3.4 Frškovníky	38
3.4.1 Blok 1 pracovní činnosti	39
3.4.2 Blok 2 hudební výchova	41
3.5 Bum-chrasti	45
3.5.1 Blok 1 pracovní činnosti	46
3.5.2 Blok 2 hudební výchova	48

3.6	Kořenky	52
	3.6.1 Blok 1 pracovní činnosti	53
	3.6.2 Blok 2 hudební výchova	56
3.7	Víčkovníky	60
	3.7.1 Blok 1 pracovní činnosti	61
	3.7.2 Blok 2 hudební výchova	64
3.8	Ka-pista	68
	3.8.1 Blok 1 pracovní činnosti	69
	3.8.2 Blok 2 hudební výchova	71
3.9	Příprava na hudební vystoupení pro rodiče a rodinné příslušníky	75
3.10	Vystoupení pro rodiče a rodinné příslušníky s prezentací netradičních hudebních nástrojů	78
Závěr		80
Seznam použitých zdrojů		81
Seznam příloh		84
Anotace		85
Přílohy		I - XL

Úvod

S výrobou a využitím netradičních hudebních nástrojů jsem se poprvé setkala při studiích na Univerzitě Palackého v Olomouci v rámci seminářů Didaktiky hudební výchovy. Později jsem absolvovala kurz v rámci projektu „Inkluzní vzdělání v Olomouckém kraji – Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů“. Toto téma mě zaujalo a stalo se pro mě velmi inspirativní a zajímavé pro mou pedagogickou praxi. Jelikož během své pedagogické praxe jsem zjistila, že výuka hudební výchovy na základních školách není populární. Ne všichni učitelé dokáží využít současné moderní prostředky ve výuce, které se jim nabízí, nejsou ochotni věnovat přípravám tolik času, aby pro děti vytvořili zábavnou formu výuky. Nebo to také může být zapříčiněno nedostatečným zájmem školy. U dětí pak může docházet k tomu, že nerady zpívají, a raději jen hudbu poslouchají.

Cílem diplomové práce je vytvořit a realizovat projekt vhodný nejen pro děti na 1. stupni základních škol na téma netradiční hudební nástroje, kdy si během realizace projektu každé dítě vyrobí svůj vlastní netradiční hudební nástroj. Projekt by měl u dětí prohloubit pozitivní vztah k hudební výchově a podpořit zájem o zpěv jako takový. Dále k přírodě, kde současně tato práce dává možnost prohloubit znalosti z environmentální výchovy. K pracovním činnostem a tím si tak rozšířit a prohloubit spolupráci v kolektivu jak ve své třídě, tak i se spolužáky ze starších tříd, tzn. rozvoj sociálních vztahů mezi žáky. Umět se rozhodovat a hodnotit svou práci. Zároveň v nich probudit jejich přirozenou zvědavost, fantazii a kreativitu při výrobě daných hudebních nástrojů. Učitelům hudební výchovy by měl tento projekt (třetí kapitola) jenž je rozdělen na dva bloky (první blok je věnován podrobnému popisu postupu práce při výrobě hudebního nástroje s odkazy na fotografie výroby v příloze diplomové práce a druhý blok je věnován využití těchto hudebních nástrojů v hudební výchově, kde jsou uvedeny některé obrázky přímo v textu, neboť s nimi úzce souvisí a ostatní ukázky zejména notové zápisy k rytmickým cvičením a písničkám se nacházejí v příloze diplomové práce) nabídnout možnost využít jej v praxi či jiné pedagogické činnosti zaměřenou na tematiku hudební výchova, environmentální výchova a praktické činnosti. Závěr projektu (třetí kapitola) je věnován přípravě na hudební vystoupení v rámci školního vystoupení pro rodiče a veřejnost.

1. Hudební nástroje

Nejstarší hudební nástroj, který byl používán už v raných začátcích lidstva (60 000 př. n. l. - 500 n. l.), nebudeme-li započítávat lidský hlas, jenž byl jako první zdroj hudby a je používán dodnes, je lidské tělo. Po lidském těle následoval jako první hudební nástroj člověkem vyrobený bubínek.¹

Hudební nástroje se vyvíjely souběžně s vývojem lidstva. Člověk používal různé pracovní nástroje, které měly funkci signální a také rituální.² Tím jak lidé postupně objevovali a zdokonalovali nové předměty, které využívali ve svém každodenním životě, začali sluchem rozpoznávat odlišné zvuky jednotlivých předmětů. Lidé pak tyto různorodé a vhodné předměty pro výrobu hudebních nástrojů opracovávali, tvarovali a zdokonalovali. Materiál, ze kterého hudební nástroje vyráběli, byly například kosti, dřevo, bambus. Lidem žijícím u moří a oceánů posloužily také například lastury a mušle.³

Hudební nástroje měly v lidském životě velké místo a nezastupitelnou úlohu. Byly nedílnou součástí každodenních společenských rituálů, které byly ať léčebné, slavnostní, bojovné nebo rituály pro lov zvěře.⁴

S hudebními nástroji a současně s hudbou se setkáme u všech národů a taktéž u etnických skupin, jak uvádí František Sedlák: „*neexistují národy bez hudby.*“⁵

1.1 Dělení a klasifikace hudebních nástrojů

Obor, který se zabývá vlastnostmi, konstrukčními technikami, dělením a klasifikací hudebních nástrojů (systematika hudebních nástrojů), se nazývá organologie.⁶

Dělením a klasifikací nástrojů tak, aby byla jednotně systematická, se odborníci

¹ KINDERSLEY, D. Music, *The Definitive Visual History*. Great Britain: Dorling Kindersley Limited, 2013, str. 11.

² OLING, B., WALLISCH, H. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Dobřejovice: Rebo International, b. v., Lisse, 2004, str. 30.

³ KINDERSLEY, D. Music, *The Definitive Visual History*. Great Britain: Dorling Kindersley Limited, 2013, str. 14.

⁴ KINDERSLEY, D. Music, *The Definitive Visual History*. Great Britain: Dorling Kindersley Limited, 2013, str. 15.

⁵ SEDLÁK, F. a kolektiv. *Didaktika hudební výchovy I*. Praha: SPN, 1985, str. 7.

⁶ VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého I*. Vizovice: Nakladatelství LÍPA – A. J. Rychlík, 1995, str. 213

pokouší již po staletí. Například Coufalová, Medek a Synek uvádí: „[...] *samotné zamyšlení se nad třídícími kritérii zvyšuje citlivost k některým velmi obtížně řešitelným problémům.*“⁷ nebo jak uvádí Oling a Wallisch „*Hudební nástroje sice existovaly, nebyly však nikde podrobně popsány [...]. Hudební nástroje, jež se používaly až do 15. století, můžeme lépe rozdělit podle použití a funkce než podle zvuku, stavby nebo materiálu, [...].*“⁸ Kritéria pro dělení hudebních nástrojů do skupin jsou různá a nejsou zcela jednoznačná, a proto neexistuje systém, který by je dokázal jednoznačně rozdělit a roztrždit do skupin. Hudební nástroje je možné třídit podle různých kritérií, jako jsou např. technická, historická, akustická, estetická, interpretační nebo výtvarná. Jedním z nejpoužívanějších dělení je kritérium technické. Zmíněné technické dělení je založeno na způsobu vytváření tónu a hry na hudební nástroj.⁹

Ucelený přehled dělení hudebních nástrojů, které se používá dodnes, kde základní kritéria pro dělení jsou: fyzikální charakteristika, způsob hry a stavba nástroje, jsou přehledně uvedeny v díle *Hudební nástroje jinak: netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů* autorů Coufalová, Medek, Synek. Zde je i uveden Deweyův číselný systém, který přiřazuje každému nástroji kód.¹⁰

1.2 Hudební nástroje v hudební výchově na 1. stupni základních škol

Vzdělávací obor Hudební výchova zapadá do vzdělávací oblasti Umění a kultura v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělání (dále jen RVP ZV). Vzdělávání v této oblasti by mělo žákům přiblížit a pochopit umělecké osvojení světa: citění, tvořivost, estetičnost, vnímavost k sobě samému a k okolnímu světu. Při výuce v hudební výchově bychom měli být schopni u žáka rozvíjet a uplatnit jeho individuální hlasový potenciál, instrumentální dovednosti, jak při sólovém zpěvu, tak u sborového zpěvu a tance.

V RVP ZV jsou stanoveny výstupy pro jednotlivá období. Pro 1. období 1. stupně je ve výstupech stanoveno, že žák by měl být schopný využít jednoduché hudební nástroje k doprovodu při zpěvu, k rytmickým cvičením a rozpoznat jednoduché znějící hudební

⁷ COUFALOVÁ, G., MEDEK, I., SYNEK, J. *Hudební nástroje jinak*. Brno: JAMU, 2013, str. 13.

⁸ OLING, B., WALLISCH, H. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Dobřejobice: Rebo International, b. v., Lisse, 2004, str. 30.

⁹ KURFÜRST, P. *Hudební nástroje*. Praha: TOGGA, 2002, s. 86 – 109.

¹⁰ COUFALOVÁ, G., MEDEK, I., SYNEK, J. *Hudební nástroje jinak*. Brno: JAMU, 2013, s. 16, 17.

nástroje.¹¹

V hudební výchově na základních školách by tedy měly být hudební nástroje nedílnou součástí vyučovací hodiny.

V hudební výchově můžeme využít klasické hudební nástroje (klavír, housle, kytara apod.), které využíváme k procvičování rytmu, tedy k rytmickým cvičením, k hlasové výchově a v neposlední řadě také jako doprovodný hudební nástroj k písním, které učíme děti v hodinách hudební výchovy. Doprovod k písním na klasický hudební nástroj nemusí být pouze zahrán učitelem, doprovod k písním může být také zahrán žákem, který hru na nástroj ovládá. Hudební nástroje, které využíváme v hudební výchově, nemusí být pouze nástroje klasické, ale mohou to také být dětské hudební nástroje. Avšak dětské hudební nástroje nemohou dokonale nahradit hru na nástroj klasický. Jak uvádí Sedlák: „*Dětské hudební nástroje nemohou nahradit hru na klasický hudební nástroj; jsou však jejím vhodným předstupněm. Umožňují dětem hudebně se projevit bez další technické přípravy, která je nutná při hře na klasické hudební nástroje.*“¹²

V publikaci Coufalová, Medek a Synek se uvádí: „*Do role hudebního nástroje se může dostat cokoliv, co umožní produkování zvuku, [...].*“¹³ Hudební nástroje, které používáme v hudební výchově, by měly být jednoduché a jejich ovládání a způsob hry také. Současně by měly být upraveny tak, aby byly snadno ovladatelné a žákova nezkušenost by neměla být omezující při hře na daný nástroj.¹⁴

Zde docházíme k tomu, že v hudební výchově můžeme použít tradiční (klasické: kytara, klavír, zobcová flétna, housle apod.), netradiční hudební nástroje (učitelem/žákem vyrobené hudební nástroje), Orffův instrumentář neboli dětské hudební nástroje¹⁵, hru na tělo nebo a v posledních letech je také velmi často využíván hudební nástroj Boomwhackers¹⁶.

Dětská hra na hudební nástroj rozvíjí hudební schopnosti a fantazii. Hudební nástroje jsou taktéž pro žáky určitým způsobem motivace pro vyjádření a uskutečnění svých pocitů, nálad, ale také hudebních nápadů. Při hře na hudební nástroj žáci rozvíjí své sluchové, rytmické, hudební schopnosti a učí se naslouchat nástrojům kolem sebe. Hra na hudební

¹¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha, 2017. Dostupné z <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_cerven.pdf>.

¹² SEDLÁK, F.: *Didaktika hudební výchovy I*. Vyd. 1. Praha: SPN, n. p. 1985, s. 179.

¹³ COUFALOVÁ, G., MEDEK, I., SYNEK, J. *Hudební nástroje jinak*. Brno: JAMU Brno, 2013. str. 18.

¹⁴ KURFÜRST, P. *Hudební nástroje*. Praha: TOGGA, 2002, s. 899.

¹⁵ Dětské hudební nástroje, jež používáme v hudební výchově, jsou zmenšeniny klasických hudebních nástrojů.

¹⁶ Boomwhackers naladěné bicí trubice, laděné v diatonické nebo chromatické stupnici.

nástroj může být i vhodnou pomůckou pro žáky s méně rozvinutými hudebními schopnostmi. Žáci se pomocí nástrojů zapojí do hodiny aktivně bez obav z případného neúspěchu. Budou se

cítit součástí kolektivu. V hudební výchově pak zažívají radost ze společné práce.¹⁷

Hudební nástroje, jež využíváme v hudební výchově, můžeme podle F. Sedláka¹⁸ dělit na nástroje rytmické a melodické (viz níže 1.2.1)

Zařazení hudebních nástrojů do výuky by mělo být součástí každé vyučovací hodiny. Každé dítě by mělo mít prostor si vyzkoušet všechny druhy hudebních nástrojů, které má učitel k dispozici ve výuce hudební výchovy.

1.2.1 Rytmické a melodické hudební nástroje v hudební výchově:

Jak uvádí F. Sedlák ve svém díle *Didaktika hudební výchovy 1.*, v hodinách hudební výchovy dělíme hudební nástroje na:

- **rytmické**, které v hodinách využíváme k rozvoji rytmu nebo k rytmickému doprovodu písní, jež mají charakter pochodový a taneční, k písním, ve kterých se o hudebním nástroji zpívá nebo z textu písně vyplývá charakteristika zvuku nástroje,¹⁹
- **melodické**, zde F. Sedlák uvádí: „*Jádro dětského instrumentáře tvoří nástroje melodické (metalofony, zvonkohry a xylofony), které se hodí jako doprovodné k většině písní, včetně táhlých, lyrických i milostných.*“²⁰ Melodické nástroje využíváme k písním, ve kterých se o hudebním nástroji zpívá nebo z textu písně vyplývá charakteristika zvuku nástroje.²¹

¹⁷ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 1.* Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1985, s. 180.

¹⁸ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 1.* Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1985, s. 188.

¹⁹ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 1, Na prvním stupni základní školy.* Vyd. 2. Praha: SPN, 1985. str. 188.

²⁰ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 1, Na prvním stupni základní školy.* Vyd. 2. Praha: SPN, 1985. str. 188.

²¹ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 1, Na prvním stupni základní školy.* Vyd. 2. Praha: SPN,

Nebo jak také zmiňuje významný český hudební pedagog Daniel L., u melodických doprovodů můžeme zapojit do výuky i ty žáky, kteří se věnují hře na hudební nástroj mimo školní výuku na základní škole. Žák může třídu doprovázet hrou na klavír, kytaru, zobcovou flétnu, housle aj. Je však nutné, aby učitel připravil podklady pro žáka. Zapojení žáka do výuky s hudebním nástrojem může sloužit i jako motivace a povzbuzení pro jiné žáky, kteří na žádný hudební nástroj nehrají.²²

1.2.2 Orffův instrumentář

Hudební nástroje, které učitel používá ve výuce hudební výchovy, by měly splňovat vhodné požadavky. Některé z nich sepsal L. Daniel ve svém díle. Jsou to:

- hudební nástroj musí být lehce ovladatelný tak, aby žák byl schopný využít svých přirozených schopností a nemusel se na daný hudební nástroj učit hrát,
- hudební nástroj musí být intonačně čistý s pevnou fixací tónů, žák by neměl potřebovat žádné speciální hráčské dovednosti pro hru na nástroj,
- hudební nástroj musí vydávat kvalitní tón, aby žákovi stačilo pouze předvedení techniky hry, a žák pak bude schopný samostatně hudební nástroj použít tak, aby vydal potřebný tón,
- hudební nástroj by měl mít takovou velikost, aby byl vhodný pro žáka na 1. stupni, měl by být pro žáka přitažlivý a hra na něj by neměla působit negativně,
- hudební nástroj musí líbezně znít a vhodně doplnit žákův zpěv,
- hudební nástroje by měly být zastoupeny v hodinách hudební výchovy tak, abychom mohli vytvořit i souborovou hru (využít rytmické, melodické a basové nástroje).²³

1985. str. 188.

²² DANIEL, L. Kapitoly z metodiky hudební výchovy. Vyd. 1. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1984. str. 72,73.

²³ DANIEL, L. Kapitoly z metodiky hudební výchovy. Vyd. 1. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1984. str. 73, 74.

Tyto podmínky bezpochyby splňuje Orffův instrumentář, jak také uvádí Ladislav D. ve svém díle: „ *Vcelku jsou všechny tyto požadavky splněny pouze u souboru hudebních nástrojů, jak je navrhl a zavedl Carl Orff (1895-1982) [...], má tento instrumentář vše, co školská hudební výchova potřebuje. V budoucnu bude možno tento výběr rozmnožit i o další nástroje, pokud budou splňovat žádoucí požadavky.*“²⁴ Nástroje z Orffova instrumentáře našly uplatnění po celém světě. Jejich využití je všestranné. Lze je uplatnit jak při výuce v hudební výchově, tak také pro svoji praktičnost a jednoduché použití v dalších vyučovacích hodinách (český jazyk – slabikování, matematika – počty aj.).

V Orffově instrumentáři nalezneme hudební nástroje rytmické, melodické a dechové.

V hudební výchově z Orffova instrumentáře využíváme:

a) Pro nácvik rytmů a rytmických doprovodů:

- rytmické bicí nástroje: triangel, bubínek, dřevěný blok, prstové činelky, činel s paličkou, rolničky, pandeiro (cinkadlo), rumba – koule, tamburína, hůlky, dětské tympany (bongo).²⁵

b) Pro melodicko-harmonické doprovody k písňím:

- melodicko-harmonické bicí nástroje: zvonkohra, metalofon a xylofon.

c) Dechové nástroje:

- zobcové flétny: sopránová, sopranová, altová.

Pro hru na rytmické hudební nástroje využíváme kovových tyčinek, plstěné, dřevěné paličky nebo metličky (košťátka). Metličky se však nedoporučuje z bezpečnostních důvodů, jelikož by mohlo dojít k poranění tváře či oka.²⁶ Při hře na bicí nástroje však může postačit i úder prstů.²⁷ Melodické nástroje jsou vyráběny ve dvou verzích, diatonické a chromatické.

²⁴ DANIEL, L. Kapitoly z metodiky hudební výchovy. Vyd. 1. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1984. str. 74.

²⁵ LASEVIČKOVÁ, J. *Didaktika hudební výchovy*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita Pedagogická fakulta. 1996. str. 162 – 163.

²⁶ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy I*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1985 str. 182,185.

²⁷ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy I*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1985 str.

Diatonické řady se dají výměnou kamenů upravit a tím docílíme hry i v jiných stupnicích než je C dur, ale např. v G dur, F dur. Chromatická řada je uspořádána na způsob klaviatury na klavíru.²⁸ Nástroje dechové nejčastěji zastupuje zobcová flétna sopránová. Zobcovou flétnou můžeme doprovodit jak zpěv, tak nám může sloužit i jako forma dechových cvičení.²⁹

1.2.3 Netradiční hudební nástroje

Pod názvem netradiční hudební nástroje si můžeme představit různé druhy předmětů, které můžeme využít ke hře bez úprav (PET láhev, krabička, pytlík od bonbónů, dřevěný klacík aj.) nebo předměty, které byly vlastnoručně vyrobeny za účelem hry.

Na netradiční hudební nástroje můžeme nahlížet z několika různých hledisek a to např.: z geografického původu – místo vzniku, zeměpisný původ nástroje, z jakého kontinentu, státu, oblasti či kultury daný nástroj pochází, z historického původu – kdy nástroj, který používali dříve, je dnes již pouze muzeální artefakt a nebo také původ vzniku nástroje – jak hudební nástroj vznikl. Do této poslední kategorie můžeme zahrnout také netradiční hudební nástroje, které byly vyrobeny podomácku za účelem hry. Tyto nástroje můžeme vyrobit z recyklovatelných a nerecyklovatelných materiálů dostupných v běžných domácnostech. Jedná se o takový materiál, u kterého dokážeme využít jeho fyzikální vlastnosti pro hudební účely. Mnoho inspirací a návodů nalezneme také v knihách, jež se zabírají danou tematikou – výrobou netradičních nástrojů – zde se dočteme, že to mohou být např. PET láhve, dřevo, kovové lžičky, plechovky, kelímky, lepenkové krabice, můžeme však také využít materiál rostlinného původu - zeleninu, kokos apod. Tento materiál můžeme využít buď bez jakýchkoliv dalších úprav, nebo jej musíme pro hudební účely upravit. Mnoho nápadů pro výrobu takovýchto hudebních nástrojů nalezneme také na internetových stránkách.

Velmi blízko k netradičním hudebním nástrojům má i netradiční využití tradičních nástrojů, tzn. standardního nástroje symfonického orchestru včetně klavíru.³⁰ Jak uvádí

182.

²⁸ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy I*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1985 str. 188.

²⁹ DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy: know how učitele hudební výchovy*. Vyd. 2. Ostrava: Montanex. 1992. str. 85.

³⁰ COUFALOVÁ, G., MEDEK, I., SYNEK, J. *Hudební nástroje jinak*. Brno: JAMU Brno, 2013. str. 31.

Coufalová, Medek, Synek: „Principiálně se zde jedná o dva přístupy. První je založen na nových způsobech hry na nástroj, který není nijak upravován, druhý pak na standardních (i nových) technikách hry na nástroj nějakým způsobem upravený. Tyto úpravy mohou být realizovány: 1. změnou nastavení nástroje – přeladováním (zejména) strun, 2. rozezníváním nástroje jiným než standardním způsobem, 3. jeho dekompozicí – hrou na jednotlivé části nástroje v závislosti na druhu nástroje a možnostech jeho rozezvučení.“³¹

1.2.3.1 Výroba netradičních hudebních nástrojů

Výrobou netradičních hudebních nástrojů, které si děti zhotoví samostatně nebo společně ve škole či doma, se u dětí vytváří psychologický fakt, jak uvádí Coufalová, Medek a Synek: „[...], že k tomu, co si sami uděláme, máme bližší, emocionálně silnější vztah, než k tomu, co nám bylo dáno či zakoupeno.“³² A také během výroby hudebních nástrojů dítě zkoumá různé zvukové možnosti daného materiálu a hledá různé způsoby hry, využití nebo vylepšení hry na daný materiál – předmět, zapojuje do výroby tvořivé myšlení, což je jedním z cílů RVP ZŠ.³³

Výrobou netradičních hudebních nástrojů s dětmi ve škole můžeme nahradit hudební nástroje, jež pro výuku na škole chybí. Důvody, proč s dětmi vyrábět hudební nástroje uvádí ve své publikaci Coufalová, Medek, Synek, jsou to:³⁴

1. Učit se pomocí principů „Learnig by doing“, to co dělám, z toho se učím, poznávání materiálů, tvarů, pochopení funkcí aj.
2. Rozvíjet kreativitu a originalitu.
3. Rozvíjet pracovní kompetence – dítě získá pozitivní vztah k práci a k práci druhých.
4. Minimalizovat rozdílnosti mezi dětmi v dovednosti hry na tradiční nástroje.
5. Využívat v hudební činnosti různé druhy materiálů, viz výše.
6. Rozvíjet mezipředmětové vztahy.

³¹ COUFALOVÁ, G., MEDEK, I., SYNEK, J. *Hudební nástroje jinak*. Brno: JAMU Brno, 2013. str. 31.

³² COUFALOVÁ, G., MEDEK, I., SYNEK, J. *Hudební nástroje jinak*. Brno: JAMU Brno, 2013. str. 9.

³³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha, 2017. Dostupné z <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_cerven.pdf>.

³⁴ COUFALOVÁ, G., MEDEK, I., SYNEK, J. *Hudební nástroje jinak*. Brno: JAMU Brno, 2013. str. 10

7. Posílit pozitivní vztah k vlastně vyrobenému nástroji.

Rozhodneme-li se pro výrobu netradičních hudebních nástrojů na prvním stupni základní školy, měli bychom si určit několik kritérií, tak abychom splnili plán a cíl, který si stanovíme pro daný hudební nástroj. Jedna ze základních podmínek je, zda výroba hudebního nástroje odpovídá věku dítěte a zda bude schopno si tento nástroj vyrobit samo nebo za dopomoci učitele. Dále musíme zvážit, zda materiál, který chceme použít pro výrobu nástroje, je pro dítě bezpečný. Zda bude schopno s materiálem pracovat tak, aby využilo své dovednosti a schopnosti dle zadaného pracovního postupu (s menšími radami a za pomoci učitele). Dalším důležitým kritériem je harmonogram postupu výroby daného nástroje, kde si stanovíme časový plán pro jednotlivé dílčí úkony:

1. Zajistit potřebný materiál, vhodné a bezpečné pomůcky pro výrobu nástroje.
2. Výroba nástroje učitelem, abychom zjistili popřípadě nedostatky a vhodné postupy práce.
3. Vymezit si dostatečnou časovou dotaci pro výrobu nástroje v hodině pracovních činností.
4. Využít nástroj v hudební výchově (pro rytmická cvičení nebo také rytmické doprovody písní).

Před samotnou výrobou nástroje je důležitá motivace dětí. Hudební nástroj, který chceme s dětmi vyrobit, by děti měly vidět, měli bychom jim vysvětlit funkci a materiál, ze kterého je nástroj vyrobený, a také by děti měly slyšet, jaký zvuk nástroj vydává. Při splnění těchto podmínek můžeme pak diskutovat nad jeho dalším využitím, popřípadě další variantou výroby (jak by postupovaly při výrobě) a použitým materiálem. Tímto můžeme děti motivovat v další práci.

Výhody výroby netradičního hudebního nástroje můžeme spatřit v dostupnosti materiálu, podpoře manuální zručnosti u dětí (práce s drobným materiálem), rozvoji fantazie, tvořivosti a myšlení, rozvoji sociálních vztahů při skupinové práci, práci v rámci kooperace tříd, ale také radost ze samostatné práce – v seberealizaci.

Nevýhodou při výrobě netradičních hudebních nástrojů může být časová dotace pro

jednotlivé vyučovací hodiny – výroba některých hudebních nástrojů může být časově náročná. Při výrobě nástrojů může dojít i k pracovním úrazům. Tomu bychom však měli předcházet pečlivou přípravou na hodinu a výběrem materiálu a pomůcek pro výrobu nástroje s ohledem na věk dítěte a jejich poučením o bezpečnosti práce.

2 Environmentální výchova

2.1 Environmentální výchova v ČR

V dnešní době je jedním z důležitých světových témat ekologie a environmentální výchova. Velmi často slyšíme o šetrnějším a zodpovědnějším chování k přírodě, měli bychom se proto mimo jiné snažit redukovat odpad, který vyprodukujeme během života. Ne však každý toto plní zodpovědně. Nejlepším východiskem, jak udržet naši planetu čistou, je předejít vzniku odpadů, nevytvářet jej vůbec, minimalizovat odpady a vznikne-li nějaký odpad, tak jej správně třídít k dalšímu užití pro další výrobu jiných produktů, které uspokojují lidské potřeby. Popřípadě hledat různé alternativy a bezobalové prodejny, kde si nakupujeme do znovu použitelných obalů, abychom byli šetrnější k naší planetě. U všeho to však možné není a vyprodukujeme-li odpad, měli bychom hledat cestu, jak takovýto vyprodukovaný odpad znovu použít (např. k energetickému využití). Tou poslední a pro přírodu nejvíce zatížitelnou alternativou je cesta uložení odpadu na skládky.

První zmínky o environmentální výchově v České republice sahají již do počátku 60. let 20. století. Avšak jakýkoliv počín a dění kolem environmentální výchovy a ochrany přírody navazovaly na dávnou tradici spolků a různých ochránců přírody. Pokud bychom pátrali po kořenech hlouběji, došli bychom až do období Rakousko – Uherska.³⁵

Zaměříme-li se na dějiny environmentální výchovy v období 19. a 20. století v České republice, tak největší zásluhy o zapojení výchovy k ochraně přírody vnesly do českého prostředí hlavně osobnosti:

RNDr. Jan Čeřovský³⁶, který dokázal vznikajícímu oboru zřetelně stanovit obsah. RNDr. Jan Čeřovský se zasloužil o rozvoj ekologického myšlení i na mezinárodní úrovni. V tomto úsilí dosáhl až takového úspěchu, že tehdejší Československo mělo významnou roli v mezinárodní spolupráci na ekologické výchově. RNDr. Jan Čeřovský také uvedl základní principy výchovy k péči o životní prostředí a tyto principy byly stanoveny v rámci programu

³⁵ MACHAL, A. *Úvod do environmentální výchovy a globálního rozvojového vzdělání*. 1.vyd. Brno: Lipka, 2012, str. 13.

³⁶ RNDr. Jan Čeřovský, CSc. (*1930), světově uznávaný geobotanik, ekolog, ochránář, cestovatel a autor řady popularizačních publikací přibližujících smysl ochrany přírody.

organizace UNESCO³⁷ a UNEP.³⁸

RNDr. et PhDr. Danuše Kvasničková³⁹, další významná osobnost, která se zabývala v období 90. let rozvojem ekologického myšlení, ekologické výchovy a výchovy k péči o životní prostředí. Měla velkou snahu o teoretické rozpracování strategie o ekologické výchově do systému výchovy k péči o životní prostředí ve školství. Během její usilovné práce se podařilo do praxe prosadit a zpracovat principy ekologické výchovy, které byly zahrnuty do osnov učebnic základních škol, středních škol a vysokoškolských skript.⁴⁰

Tento vznikající obor začal ovlivňovat cítění tisíce dětí, dospělých a učitelů k pochopení, jak pečovat o přírodu a taktéž napomáhat k její ochraně. V České republice vzniklo mnoho spolků k výchově ochrany přírody a životního prostředí, které působí dodnes. Jsou to například Český svaz ochránců přírody, Junák, Pionýrská organizace, Hnutí Brontosaurus, Prázdninová škola Lipnice aj.⁴¹

2.2 RVP a Environmentální výchova ve školách

Výchova k péči o životní prostředí se musí uskutečňovat jako souvislý celoživotní proces, který začíná v předškolním věku a pokračuje ve všech známých a provozovaných formách a stupních školní i mimoškolní výchovy.⁴²

V RVP ZV nastává jedna ze stěžejních změn v pohledu na environmentální výchovu a její vymezení v průřezových tématech. Tyto změny řeší aktuální problémy současného světa. Průřezová témata mají za cíl působit v oblasti postojů, hodnot a jednání žáků. Obsah průřezových témat je dále rozpracovaný do tematických okruhů, každý okruh obsahuje

³⁷ UNESCO - založeno roku 1945, zabývá se pěti hlavními obory: Vzdělání, přírodní vědy, sociální a humanitární vědy, kultura, komunikace a informace.

³⁸ UNEP – instituce založena roku 1972, kontrola celosvětového životního prostředí, zajišťuje možná rizika ohrožující životní prostředí, prevence na ochranu životního prostředí, financování projektů a koordinuje akce na ochranu životního prostředí.

³⁹ RNDr. et PhDr. Danuše Kvasničková, CSc. (*1935), ekoložka, pedagožka a vědecká odbornice v oboru ekologické výchovy dětí, mládeže a přírodovědného vzdělání.

⁴⁰ MACHAL, A. *Úvod do environmentální výchovy a globálního rozvojového vzdělání*. 1.vyd. Brno: Lipka, 2012. str. 15.

⁴¹ MACHAL, A. *Úvod do environmentální výchovy a globálního rozvojového vzdělání*. 1.vyd. Brno: Lipka, 2012. str. 16-18.

⁴² MACHAL, A. *Úvod do environmentální výchovy a globálního rozvojového vzdělání*. 1.vyd. Brno: Lipka, 2012. str. 14.

nabídku témat, činností a námětů. Okruhová témata jsou pro školu závazná a povinná. Škola je musí všechna postupně zakomponovat do svého ŠVP, napříč vzdělávacími oblastmi, které tak doplňují učivo a dávají náhled na problémy environmentální výchovy z různých hledisek.⁴³

2.3. Environmentální výchova v hudební výchově

Jednou ze základních myšlenek a principů RVP ZV je propojení (integrace) jednotlivých průřezových témat do různých vzdělávacích oblastí a vyučovacích předmětů, tzv. mezipředmětové vztahy. Jednou z množností, jak tuto myšlenku splnit, je integrace jednoho z průřezových témat environmentální výchovy do vzdělávací oblasti Umění a kultura v předmětu hudební výchova. Environmentální výchova v hudební výchově dává tomuto předmětu další impuls k tomu, abychom poznali, jak je hudba širokospektrá a jak je možné do hudební výchovy integrovat různé obory od matematiky, českého jazyka, prvouky apod., tak po zmiňovanou environmentální výchovu. V hudební výchově může být jedna z cest, jak zapojit environmentální výchovu do výuky výroba netradičních hudebních nástrojů, a to jak z recyklovatelných, tak i nerecyklovatelného materiálů. Při výrobě netradičních nástrojů propojujeme v hudební výchově vzdělávací oblasti Umění a kultura a Člověk a svět práce.

V současné době nalezneme velký výběr publikací nebo webových stránek, jak tuzemských, tak i zahraničních na téma environmentální výchova v hodinách hudební výchovy, kde nalezneme množství nápadů, pracovních postupů a obrázků pro výrobu netradičních hudebních nástrojů. Ty nám pak v hodině hudební výchovy mohou posloužit pro nácvik rytmických cvičení, rytmických doprovodů k písním apod. Příprava však na takto vedené hodiny klade vysoké nároky na pedagogy.

⁴³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha, 2017. Dostupné z <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_cerven.pdf>.

2.3.1 Materiál použitý při výrobě netradičních hudebních nástrojů v diplomové práci

Plechovky/konzervy – patří do odpadů na kovový materiál. Zpravidla má tento kontejner, popelnice či místo k tomu určené šedou barvu nebo nálepkou s šedým označením a popisem, co se smí do popelnice vyhazovat. Každá obec dle vyhlášky, platné od 1. 1. 2015 vydané Ministerstvem vnitra, ukládá povinnost obcím zajistit vedle odděleného sběru papíru, skla a plastů i třídění bioodpadů a kovů.⁴⁴ Při vyhazování konzerv na místo k tomu určené není nutné plechovky/konzervy vymývat, jelikož při jejich dalším zpracování dochází k jejich tavení v tavných pecích, kde se veškeré nečistoty spálí. Avšak recyklace kovů/hliníku je velmi náročná a nákladná.

Víčka od piva – materiál kov a plast, při recyklaci je nutno oddělit kov od plastů, víčka od piva patří do kovového odpadu, zpracovávají se jako plechovky – tavením v tavné peci. Při netřídění končí v pytlích na smíšený odpad a ten pak na skládce. Jejich rozklad trvá několik desítek let.

Umělohmotná víčka – PET⁴⁵ víčka, se v České republice vybírají na různé charitativní činnosti pro pomoc potřebným. Tyto organizace získávají za vršky určitou finanční podporu. Po recyklační stránce se PET vršky zpracovávají drcením a mletím ve speciálních drtičích na malé kousky, ty se properou čistou vodou, aby se odstranily nečistoty. Takto připravená směs je tavena a vtačována do kovových forem, tím vznikne recyklát (granule).⁴⁶ Takto zpracovaný plast je stejně kvalitní jako primární surovina a dá se znovu použít.

Kovové matky – zpracování je stejné jako u konzerv, při netřídění matek do kovového odpadu, trvá rozklad matek v přírodě několik desítek let.

Obaly od tekutých pracích prostředků – prací prostředky, které obsahují toxické

⁴⁴ Ministerstvo pro životní prostředí [online]. [cit. 2010-10-31]. Dostupné na internetu: <https://www.mzp.cz/cz/news_143110_biodpad>.

⁴⁵ PET- polyethylentereftalát, nejběžnější plast, který se používá k výrobě PET lahví, je dobře recyklovatelný.

⁴⁶ Recyklace plastu [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné na internetu: <<http://www.ecoservis.eu/co-se-deje-se-starymi-plasty>>.

látky (jsou označeny symbolem) nejsou recyklovatelné a do tříděného odpadu nepatří. Tyto obaly se vhazují do smíšeného odpadu (komunálního odpadu), ty pak končí ve spalovnách nebo na skládkách komunálního odpadu⁴⁷. V současné době je na trhu dostupné více pracích prostředků, které jsou v obalech jež lze recyklovat. Tyto obaly jsou označeny příslušnými znaky pro recyklaci. Avšak i některé tyto obaly musíme upravit tak, aby byly vhodné pro recyklaci (např. odstraněním navlečené PVC fólie)⁴⁸.

Zavařovací víčka – jsou recyklovatelná a patří do kontejneru na kovy, jejich recyklace probíhá stejně jako u konzerv.

Obaly od koření se zipem zn. Vitana – tyto obaly jsou označeny symbolem C/PAP⁴⁹, měly by patřit do kontejneru pro nápojové kartony.

Obaly od magnetofonových pásků – plastový obal, který nepatří mezi obaly k recyklaci, tyto obaly se vhazují do komunálního odpadu a ten je vyvážen na skládky nebo do spaloven.

⁴⁷ Jak třídit [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné na internetu: <<https://www.jaktridit.cz/nebezpecny-odpad>>.

⁴⁸ Jak třídit [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné na internetu: <<https://www.jaktridit.cz/plasty>>.

⁴⁹ Jak třídit [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné na internetu: <<https://www.jaktridit.cz/cz/trideni/jak-spravne-tridit---barevne-kontejnery/napojove-kartony>>.

3. Návrh projektu:

Název: TY MY JÁ HRAJEME

Autor: Šárka Svrčinová

Cílová skupina: 1. třída

Vzdělávací oblast dle RVP ZV: Umění a kultura, Člověk a svět práce

Projektový cíl:

Cílem navrhovaného projektu je výroba netradičních hudebních nástrojů z recyklovatelného a nerecyklovatelného materiálu. Během výroby se žáci seznámí s různými druhy materiálů, které jsou určeny k recyklaci nebo jsou nerecyklovatelné, a jeho možným využitím pro výrobu nástrojů. Také se seznámí s pracovním nářadím, osvojí si zacházení s pracovním nářadím při výrobě hudebních nástrojů a pravidla bezpečnosti práce při výrobě nástrojů. Naučí se pracovat samostatně a ve skupině. Celkem bude vyrobeno 7 hudebních nástrojů.

Šest hudebních nástrojů si žáci první třídy vyrobí sami, popřípadě za dopomoci kamarádů nebo učitele. Sedmý hudební nástroj bude vyroben ve spolupráci s žáky 9. třídy. Spolupráce mezi ročníky má za cíl rozvíjet vztahy mezi staršími žáky na škole a těmi nejmladšími.

Na vyrobené hudební nástroje si žáci osvojí techniku hry, při které si rozšíří své hudební dovednosti. Aktivně se budou podílet při prezentaci hudebních nástrojů. Výsledek jejich práce bude prezentován rodičům formou výstavy hudebních nástrojů a také závěrečným hudebním vystoupením pro rodiče.

Mezipředmětové vztahy: hudební výchova, pracovní činnosti, výtvarná činnost, prvouka a environmentální výchova

Počet vyučujících: 1

Způsob prezentace projektu: výstava hudebních nástrojů se závěrečným hudebním vystoupením

3.1 Metodické listy pro učitele

Hlavní složkou projektu je integrace výukových jednotek, tzv. „mezipředmětové vztahy“. V projektu je využito propojení hudební výchovy, pracovních činností (činnosti práce člověka), výtvarné výchovy, prvouky, ale také i zapojení průřezových témat, jako je environmentální výchova. Jedním z mnoha zaměření a smyslem projektu je seznámit děti s různými druhy nerecyklovatelného a recyklovatelného materiálu, které jsou kolem nás, které běžně a denně využíváme.

Metodické listy by měly posloužit učitelům k prvotnímu rozvržení vyučovací hodiny (příprava na hodinu), s časovým harmonogramem jednotlivých úkolů.

Metodické listy projektu jsou vytvořeny pro práci s žáky v 1. třídě. Jsou vytvořeny tak, aby děti mohly pracovat co nejvíce samostatně, byla podpořena jejich kreativita a současně byla dodržena bezpečnost práce.

Metodické listy můžeme použít i pro práci se staršími žáky. Dílčí práce se mohou upravit pro jednotlivé třídy – zvýšit obtížnost, nechat děti více samostatně pracovat apod.

Součástí projektu jsou přílohy uvedené na konci projektu. Jedná se o fotodokumentaci postupu výroby hudebních nástrojů. Ta by měla pomoci při výrobě hudebního nástroje u mladších žáků, kteří ještě neumí číst, nebo u dětí, které mají se čtením potíže. Při výrobě hudebního nástroje mohou být tyto přílohy promítány na interaktivní tabuli a není nutné je mít v tištěné podobě.

Alternativ pro výrobu netradičních hudebních nástrojů je mnoho. Fantazie učitele a dětí je velká, proto není důležité vždy použít stejný materiál, avšak radost z práce, poznání a spolupráce by měly být zachovány.

Před samotnou výrobou netradičního hudebního nástroje ve vyučovací hodině je vhodné, aby si každý učitel vyrobil hudební nástroj předem. Tímto se předejde neočekávaným situacím, popřípadě může dojít i ke změně postupu výroby hudebního nástroje v podmínkách, které vyučující má. V bloku 1 pracovní činnosti, který je věnován výrobě netradičního hudebního nástroje, je vždy uvedena poznámka s nutnou přípravou před samotnou vyučovací hodinou. Jedná se o materiály, které si nejsme schopni připravit ve škole, nebo máme příliš malé děti, které by jejich zpracování/přípravu nezvládly.

3. 2. Drhlo z plechovek

Cílová skupina:	1. třída
Téma:	Drhla z plechovek
Vzdělávací oblast:	Člověk a svět práce, Umění a kultura
Časový rozsah:	45 minut – pracovní činnosti 45 minut – hudební výchova
Materiál:	plechovky různých velikostí, nefunkční propisovací tužka, provázek, letáky
Pracovní nářadí:	kladívko
Didaktické pomůcky:	lepidlo Herkules, mističky, kelímky, nůžky, hřebík nebo šroub, černý fix, igelitový ubrus, zvoneček <i>(metodické listy pro žáky Příloha č. 1, Příloha č. 2)</i>

Vzdělávací cíle:

- žák porozumí zadané práci a pracuje samostatně i ve skupině,
- žák zachází obratně s pracovními pomůckami a dodržuje pravidla bezpečnosti práce,
- žák rozvíjí jemnou motoriku,
- žák rozvíjí fantazii,
- žák napodobuje jednoduché rytmy,
- žák ovládá hru na netradiční hudební nástroje,
- žák doprovodí podle zápisu píseň na netradiční hudební nástroj,
- žák rozvíjí soustředěnost,
- žák hodnotí svou práci a výsledky své práce.

Metody výuky:

- frontální, instruktáž, samostatná práce a skupinová práce.

3.2.1 Blok 1 pracovní činnosti

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	cíl a plán vyučovací hodiny, představení výrobku a poučení o bezpečnosti práce,
20 minut	polepování plechovek kousky letáků – samostatná práce dětí,
10 minut	přípevňování větviček na provázek k plechovce – skupinová práce,
10 minut	úklid pracovního místa, kontrola práce, sebehodnocení a vyhodnocení práce.

Podrobná příprava – výroba netradičního hudebního nástroje

Organizační část hodiny:

- pozdravíme a uvítáme se s žáky,
- představíme výrobek,
- poučíme o bezpečnosti práce,
- rozdáme materiál a metodické listy žákům,
- samotná výroba netradičního hudebního nástroje,
- slovní hodnocení práce, ukázka hudebních nástrojů a sebehodnocení.

Výroba drhla – pracovní postup:

1. Děti si připraví pracovní plochu a pomůcky.
2. Rozdáme dětem různé druhy letáků, které si donesly z domova. Děti si z letáků vytrhají obrázky, které se jim líbí, které budou chtít na plechovku nalepit (Příloha č. 1,

- obr. 2).
3. Při polepování plechovky obrázky ponecháme na plechovce volný pruh, který je určen pro hru na hudební nástroj. Děti potřou plechovku lepidlem a nalepí obrázky, které si vybraly pro ozdobení plechovky. Plechovku nemusí děti celou polepit, je však důležité, aby byl zachován volný pruh. (Příloha č. 1, obr. 3-6).
 4. Plechovku necháme zaschnout na topení.
 5. Během schnutí plechovek si uklidíme pracovní plochu.
 6. Učitel pomocí hřebíku (šroubu) a kladívka vytvoří díru do plechovky na provlečení provázku (Příloha č. 1, obr. 7-8).
 7. Rozdáme provázky, které provlečeme dírkou, zde si můžeme pomáhat navzájem (Příloha č. 1, obr. 9-10).
 8. Na konci provázku z vnitřní strany plechovky uděláme uzel. Šikovné děti zvládnou uzlík udělat samy, nebo si pomáháme navzájem (Příloha č. 1, obr. 9-10).
 9. Na druhý konec provázku připevníme propisovací tužku (Příloha č. 1, obr. 11).
 10. Fixem z vnitřní strany napíšeme jméno dítěte, které nástroj vyrobilo.
 11. Uklidíme pracovní místo.

Komentář vyučovací jednotky - Blok 1

Dětem se během práce líbilo vytrhávání letáků namísto stříhání nůžkami. Během trhání si děti procvičovaly jemnou motoriku. Při trhání obrázku jsme se dohodli na minimálně 5 obrázcích na jednu plechovku – záleželo na velikosti obrázku. Avšak při volbě menších obrázků musely mít děti obrázků více. Při lepení si volily různé motivy, jako byly např. kytky, hračky, uzeniny, apod.

Po natrhání obrázků část dětí uklízela zbylé letáky, ostatní pomáhaly s přípravou lepidla, které jsme si nalili do mističek. Práce se tím tak urychlila. K natírání lepidla jsme použili štětce. Do misky jsme dali lepidla méně, v případě potřeby jsme doplnili – předešli tak plýtvání lepidlem. Štětce jsme pak ponořili do teplé vody a zbylé lepidlo vymyli, štětce by jinak nezatuhly.

Při lepení jsme na plechovce vynechali zhruba 6 cm široký pás, který je určen pro hru. Místa, která jsme polepili letákovým papírem, nezní, tím docílíme toho, že se při hře na

hudební nástroj budou děti soustředit.

Je lepší udělat díрку větší tak, aby děti protáhly provázek skrz plechovku snadno. Na koncích provázků se dle potřeby udělá jeden nebo dva suky. Hotové práce dáme doschnout na radiátory.

Nakonec jsme vyzkoušeli různé tužky, pastelky a propisovací tužky, které bychom mohli použít pro hru na nástroj. Nejpěkněji zněla a současně nejméně nákladná je obyčejná (umělohmotná) propisovací tužka.

3.2.2 Blok 2 hudební výchova

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	organizace - úvod, seznámení s plánem vyučovací hodiny,
10 minut	dechová cvičení a rytmická cvičení, rozezpívání,
20 minut	nácvik písně imitací s instrumentálním doprovodem,
5 minut	hudební hry,
5 minut	ukončení hodiny, sebehodnocení a vyhodnocení práce.

Využití nástroje v hudební výchově

Organizační část hodiny:

- pozdravíme se s dětmi – zazvoníme zvonečkem,
- seznámíme děti s obsahem hodiny, kdy využijeme netradiční hudební nástroj „drhlo“ a seznámíme se s čtvrt'ovou pomlčkou.

Rytmická cvičení s vyrobeným hudebním nástrojem:

- rytmické cvičení provádíme formou hry na ozvěnu – podle rytmičkého cvičení (Příloha č. 2),
- nejprve zahrajeme první takt, děti opakují, po správném zvládnutí prvního taktu zahrajeme druhý takt rytmičkého cvičení, děti zopakují druhý takt také. Dětem zahrajeme první i druhý takt, děti zahrají oba takty. Tímto, způsobem tzv. „nabalováním“, postupným nácvikem jednotlivých taktů nacvičujeme celé rytmičké cvičení (Příloha č. 2),
- dbáme na aktivní zapojení všech dětí při nácviku rytmičkého cvičení,
- další rytmičké cvičení je tvořeno pro dvě skupinky dětí,
- než děti rozdělíme na dvě skupinky, nacvičíme s dětmi rytmičká cvičení společně,
- po zvládnutí nácviku rozdělíme děti na dvě skupinky, každá skupinka bude hrát jedno z nacvičených cvičení,
- cílem cvičení je zahrát obě cvičení společně tak, jako bychom byli orchestr,
- dětem vysvětlíme, co je to orchestr, že každý orchestr má dirigenta, který řídí provedení skladby,
- na domluvené gesto učitele začnou obě skupinky hrát,
- počet nacvičených taktů si volíme sami dle zkušenosti a šikovnosti dětí ve třídě.

Postup nácviku písně *Jak počítají kořata* s doprovodem:

- motivaci dětí k písni začneme tím, že si zahrajeme na kořátka a místo předení a škrábání budeme hrát na drhlo, což nahradí tyto kočičí zvuky,
- když kočička přede, tak zahrajeme na drhlo jemně, když se kočička škrábe, tak na drhlo při hře přitlačíme,
- dětem zahrajeme a zazpíváme píseň s libovolným instrumentálním doprovodem (kytara, klavír),
- každému dítěti rozdáme text písně s notovým zápisem (Příloha č. 3),
- na tabuli napíšeme čtvrt'ovou pomlku, děti seznámíme s čtvrt'ovou pomlku,

- s dětmi projdeme notový zápis písně a společně vyhledáme čtvrt'ovou pomlku,
- čtvrt'ovou pomlku v notovém zápise děti barevně označí,
- nacvičení písně probíhá formou imitace,
- dětem zahrajeme část písně z první sloky i s hudebním doprovodem na netradiční hudební nástroj,
- děti část písně vícekrát zopakují, po zvládnutí zazpíváme další část sloky a děti opět vícekrát zopakují,
- po zvládnutí zazpívají děti celou sloku s doprovodem na netradiční hudební nástroj,
- stejným způsobem se naučíme zbývající sloky písně,
- dalším opakováním a prací s písní pracujeme na výrazové podobě písně. I zde se děti musí spolehnout na názornost ukázky učitele.⁵⁰

Hudební hra:

- všichni stojíme v kruhu,
- učitel zahraje na netradiční hudební nástroj souběžně doprovázený libovolným gestem na kteréhokoliv žáka v kruhu,
- žák reaguje tím, že zvuk s gestem opakuje a ihned vysílá dál další zvuk doprovázený gestem na kteréhokoliv dalšího žáka v kruhu,
- vybraný žák zopakuje předchozí zvuk s gestem a vysílá vlastní zvuk s gestem k dalšímu žákovi. Takto se předává pomyslná „štafeta“ z žáka na žáka,
- při hře bychom měli docílit, aby opakování a vytváření zvuků s gesty mělo zachováno rytmickou pravidelnost.⁵¹

Komentář vyučovací jednotky - Blok 2

Rytmická hra formou ozvěny byla pro prvňáčky vhodná pro její jednoduchost. Většina

⁵⁰ Synek, J.: *Didaktika hudební výchovy I.* 1.vyd. Olomouc: Vydavatelství UP v Olomouci, 2012, s. 23.

⁵¹ Kopecký, J., Synek, J., Zouhar, V.: *Hudební hry jinak.* Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2014, s. 108.

děti se setkala s rytmickým cvičením poprvé a nebyla si zcela jistá, zda dělá vše správně. Návčik rytmického cvičení trval oproti plánu déle. Avšak s velkou dávkou trpělivosti jsme návčik zvládli. Tento trpělivý návčik se nám již pozitivně oplatil v návčiku písni s instrumentálním doprovodem.

První úkol s vyhledáním pomlky v textu byl pro děti snadný. Návčik písni jsme zvládli po předchozím rytmickém cvičení bez větších problémů. Písni o kořatech měla u dětí velký úspěch.

Na závěr hodiny jsem zvolila hru, kde děti tvoří vlastní zvuky a gesta. Některé děti se zpočátku ostýchaly, nechala jsem jim čas a postupem hry, až se vystřídala většina dětí, se přidaly i ty ostýchavější. Nápaditost dětí byla velká. Hra se dětem líbila.

3.3 Machrasti

Cílová skupina:	1. třída
Téma:	Machrasti
Vzdělávací oblast:	Člověk a svět práce, Umění a kultura
Časový rozsah:	45 minut – pracovní činnosti 45 minut – hudební výchova
Materiál:	silnější větvička ze stromu, pevný provázek, matky, barevné bavlnky, elektrikářská páska
Pracovní nářadí:	zahradnické nůžky
Didaktické pomůcky:	nůžky, zvoneček <i>(metodické listy pro žáky Příloha č. 4, Příloha č. 5, Příloha č. 6)</i>

Vzdělávací cíle:

- žák porozumí zadané práci a pracuje samostatně,
- žák zachází obratně s pracovními pomůckami a dodržuje pravidla bezpečnosti práce,
- žák rozvíjí jemnou motoriku,
- žák rozvíjí fantazii,
- žák napodobuje jednoduché rytmy,
- žák ovládá hru na netradiční hudební nástroje,
- žák doprovodí podle zápisu píseň na netradiční hudební nástroj,
- žák rozvíjí soustředěnost a sluchové vnímání,
- žák hodnotí svou práci a výsledky své práce.

Metody výuky:

- frontální, instruktáž a samostatná práce.

3.3.1 Blok 1 pracovní činnosti

Příprava do hodiny:

- připravíme si klacíky (větvičky) o průměru zhruba 15 mm a délce 200 mm,
- do krabiček si přichystáme matky různých velikostí (na jedno dítě budeme potřebovat 6 matek).

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	cíl a plán vyučovací hodiny, představení výrobku a poučení o bezpečnosti práce,
20 minut	nastříhání 6 – 9 provázků různé délky, navazování provázku na předem připravenou větvičku a navazování matek různých velikostí,
10 minut	ozdobení rukojeti barevnými bavlnkami,
10 minut	úklid pracovního místa, kontrola práce, hodnocení práce a sebehodnocení práce.

Podrobná příprava – výroba netradičního hudebního nástroje

Organizační část hodiny:

- pozdravíme se s žáky a představíme výrobek,
- poučíme o bezpečnosti práce,
- rozdáme materiál a metodické listy žákům,
- samotná výroba netradičního hudebního nástroje,
- slovní hodnocení práce, ukázka nástrojů a sebehodnocení.

Výroba Machrasti⁵² – pracovní postup:

1. Děti si připraví pracovní plochu a pomůcky.
2. Každé dítě si samo napočítá 6 matek různé velikosti, které jsou připraveny v krabičkách.
3. Děti postupně uvazují, pevně na dva uzlíky, matky na provázek (Příloha č. 4, obr. 16).
4. Během uvazování matek na šňůrky dětmi rozdáváme dětem klacíky, které na jednom z konců rozstřípneme pomocí zahradnických nůžek (Příloha č. 4, obr. 15).
5. Po navázání matek na šňůrku je důležité, abychom dětem zkontrolovali uzlíky na matkách, aby nedošlo k úrazu při točení Machrasti během hry (Příloha č. 4, obr. 17).
6. Takto připravené a zkontrolované matky na provázcích navlečou děti na klacíky (Příloha č. 4, obr. č. 18,19).
7. Po navlečení všech provázků s matkami na klacíky pomůžeme dětem odstříhnout provázky, jež jsou příliš dlouhé a překážely by nám (Příloha č. 4, obr. 20).
8. Provázky, které nám zůstanou na klacíku, připevníme omotáním elektrikářskou páskou okolo dřívka (Příloha č. 4, obr. 21).
9. Rukojeť hudebního nástroje si děti ozdobí barevnými bavlnkami, které si omotají kolem rukojeti (Příloha č. 4, obr. 22).
10. Barevné bavlnky omotané kolem klacíku zakončíme uzlíkem.

Komentář vyučovací jednotky – Blok 1

Děti práci zvládaly perfektně, některým dětem z počátku dělalo problém uvazovat uzlíky. Avšak výroba nástroje přiměla všechny děti naučit se uvazovat uzlíky.

Kontrola utažení uzlíků učitelem musí být důsledná, některé děti nemají dostatečnou sílu natolik, aby uzlíky utáhly pevně. Při vsouvání provázku s uvázanou matkou jsme do mezery (rozstřípnutá část na klacíku) vložili klínek, aby se provázek vsouval snadněji. Po vložení všech provázků jsme klínek vytáhli. Manuálně zručnější děti zvládaly samy odstříhnutí bavlnek, které byly delší, než jsme potřebovali, a také upevňování bavlnek elektrikářskou páskou.

⁵² Název výrobku jsme vymysleli společně, oddělením slabiky ma (ze slova matka) a chrastivého zvuku, který vydávají.

Při zkoušce hry na nástroj jsme zjistili, že délka provázku (bavlnky) ovlivňuje zvuk, který nástroj vydává. Dle dětí vydávalo nejlepší zvuk Machrasti, které mělo provázky (bavlnky) nejkratší.

3.3.2 Blok 2 hudební výchova

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	organizace - úvod, seznámení s plánem hodiny,
10 minut	rytmická cvičení,
20 minut	nácvik písně imitací a instrumentální doprovod písně,
5 minut	hudební hry,
5 minut	hodnocení, sebehodnocení a ukončení hodiny.

Využití nástroje v hudební výchově

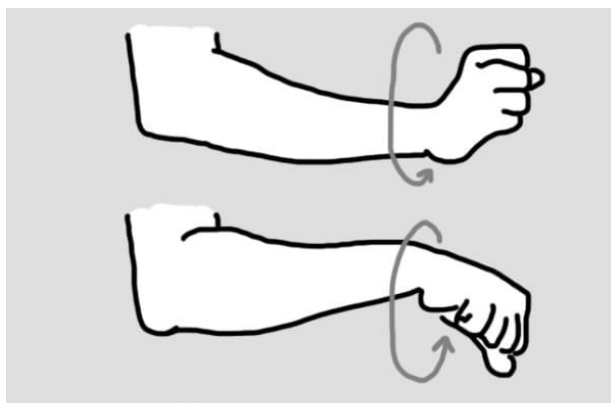
Organizační část hodiny:

- pozdravíme se s dětmi – zazvoníme zvonečkem,
- seznámíme děti s obsahem hodiny, kdy využijeme netradiční hudební nástroj, plechovkové drhlo a Machrasti, a také budeme pracovat s textem písně, kde budeme vyhledávat slova.

Rytmická a poslechová cvičení s vyrobeným hudebním nástrojem:

- děti mají připravené dva hudební nástroje, plechovkové drhlo, které si vyrobily v minulé hodině, a připraví si nově vyrobené kovové Machrasti,

- dětem vysvětlíme, jak správně hrát na Machrasti,
- základní pohyb spočívá v pohybu zápěstím,
- Machrasti uchopíme do ruky (levá nebo pravá – záleží na dítěti, kterou ruku preferuje) a na Machrasti hrajeme otočením zápěstí (viz obr. 1), při tomto pohybu se nám Machrasti rozezní, jedno zahrání se rovná jednomu otočení zápěstím (tam a zpět),

Obr. 1: Otočení zápěstím⁵³

- hra, při které si nacvičíme způsoby hry na hudební nástroj, je založena na určování vysokých a nízkých tónů a současně k procvičení sluchového vnímání,
- děti rozdělíme na dvě skupiny, první skupina bude hrát na Machrasti, druhá skupina na drhlo,
- vysvětlíme pravidla pro hru s nástroji: uslyší-li vysoký tón, zahraje ta skupina dětí, která má Machrasti, uslyší-li však hluboký tón, zahraje na hudební nástroj skupina, která má drhlo, jeden tón se rovná jednomu zahrání na nástroj (jsou-li tedy tóny dva, musí i děti zahrát na nástroj dvakrát apod.),
- na klavír hrajeme vysoké a hluboké tóny (Příloha č. 5),
- takto střídáme vysoké a hluboké tóny a děti hrají na netradiční hudební nástroj dle zahraneho tónu, skupinky pak vyměníme, aby se děti prostřídaly ve hře na oba nástroje,
- u dětí můžeme pokračovat s krátkými variacemi, kdy střídáme libovolně vysoké a

⁵³ Obr. č. 1: Otočení zápěstím [online]. [cit. 2019-3-24]. Dostupné na internetu: <www.amazingajmer.com/cs/3680-kak-snyat-bol-ne-vstavaya-s-mesta.html>

hluboké tóny podobně tak, jak je tomu uvedeno v Příloze č. 5.

Postup nácvičku písničky *Můj koníček vraný* s doprovodem:

- děti motivujeme k písni, ukážeme obrázky koníků, krátce si můžeme povídat na téma koně, kdo už jezdil na koni, zda se jim to líbilo, kdo nikdy na koni nejezdil a zda by si to chtěly vyzkoušet, jestli při jízdě slyšely klapot koňských kopyt nebo jezdily po louce a slyšely šelest trávy, povídáme si o tom, jak je krásné vidět svět z koňského hřbetu nebo jak bychom asi viděli svět z koňského hřbetu, že koně nemáme jen pro zábavu, ale jsou i koně na práci,
- dětem zazpíváme a zahrajeme písničku *Můj koníček vraný* s hudebním doprovodem na klavír,
- každému dítěti dáme text písničky s notovým zápisem (Příloha č. 6), v textu písničky si budeme značit místa, kde budeme hrát na Machrasti,
- místa, kde mají děti hrát na, vyznačíme barevnou pastelkou, děti již umí číst, a tak si tato jednoduchá slova společně najdeme a přečteme, jsou to slova Hopsa hejsa, hej,
- písničku nacvičíme metodou imitace,
- dětem zahrajeme první část písničky z první sloky,
- děti zopakují několikrát první část písničky,
- po zvládnutí první části sloky zazpíváme a zahrajeme dětem druhou část první sloky s hudebním doprovodem na netradiční hudební nástroj (na Machrasti hrajeme na každou slabiku slova v druhé části písničky),
- děti opět několikrát zopakují i s doprovodem na nástroj, pak obě části spojíme dohromady a zazpíváme celou první sloku, děti doprovázíme hrou na melodický nástroj, např. klavír,
- stejným způsobem se naučíme ostatní sloky písničky,
- po zvládnutí celé písničky můžeme přidat ke zpěvu a hře na nástroje také pochod po třídě.

Komentář vyučovací jednotky - Blok 2

Nácvik pohybu zápěstím při hře na hudební nástroj byl pro některé děti obtížný, snadnější pohyb pro ně byl pohyb v lokti. Děti, které měly problém s pohybem ruky v zápěstí, přestávaly z důvodu námahy pohybem a následné únavy hrát, hra je nebavila. Děti si proto zvolily pohyb hry na nástroj v lokti, tento pohyb není žádaný, jelikož by mohlo dojít ke zranění spolužáka. Proto tedy připomínáme a vyžadujeme správné vedení nástroje z důvodu, že hra na nástroj pohybem v zápěstí a lokti je odlišná zvukově a také zamezíme možnému úrazu, který by mohl nastat při uvolnění matek ze šňůrky. Avšak pečlivým a postupným nácvikem se děti správné vedení nástroje naučily a pohyb v zápěstí si osvojily.

Nácvik rytmického cvičení nebyl pro děti již takovou neznámou jako u prvního cvičení z předešlé hodiny. Rytmické cvičení probíhalo snadněji a děti pochopily jeho zadání velmi rychle. Při rytmickém cvičení se mohou děti prostřídat také u klavíru a hrát ostatním dětem tóny vysoké a hluboké. Sluchová percepce dětí byla dobrá. Před hrou/cvičením jsme si ještě určili pravidla pro hru na nástroj. Na nástroj budeme hrát až po doznění tónu.

Při závěrečném zpěvu písně děti chodily po třídě do rytmu písničky. Při slově hopsá si povyskočily. Na závěr hodiny si děti na pracovním listu vymalovaly koníčky.

3.4 Frškovníky

Cílová skupina:	1. třída
Téma:	Frškovníky
Vzdělávací oblast:	Člověk a svět práce, Umění a kultura
Časový rozsah:	45 minut – pracovní činnosti 45 minut – hudební výchova
Materiál:	1 větší hřebík, kovové vršky (např. pivní), plastové vršky, tenký drátek a bužírka (z elektrikářského drátu), pro každé dítě 2 kusy, barevné provázky (dle počtu dětí)
Pracovní nářadí:	kombinované kleště/štípací kleště,
Didaktické pomůcky:	pracovní podložky, zvoneček, <i>(metodické listy pro žáky Příloha č. 7, Příloha č. 8)</i>

Vzdělávací cíle:

- žák porozumí zadané práci a pracuje samostatně i ve skupině,
- žák zachází obratně s pracovními pomůckami a dodržuje pravidla bezpečnosti práce,
- žák rozvíjí jemnou motoriku,
- žák rozvíjí fantazii,
- žák napodobuje jednoduché rytmy,
- žák ovládá hru na netradiční hudební nástroje,
- žák doprovodí podle zápisu píseň na netradiční hudební nástroj,
- žák rozvíjí soustředěnost,
- žák hodnotí svou práci a výsledky své práce,
- žák se seznámí s využitím nerecyklovatelného materiálu

Metody výuky:

- frontální, instruktáž, samostatná práce a práce ve skupinách.

3.4.1 Blok 1 pracovní činnosti

Příprava do hodiny:

- předem si připravíme kovové i plastové vršky tak, že pomocí hřebíku a kladívka uděláme do prostřední části vršku díрку,
- naměříme si drátky přibližně 25 cm dlouhé, bužírku přibližně 15 cm dlouhou, pro každé dítě 2 kusy, je vhodné si připravit několik náhradních drátků a bužírek, kdyby se nějaký při výrobě poškodil,
- nastříháme barevné provázky, kterými si děti na závěr označí své výrobky,
- všechny věci, které jsme si připravili pro děti, rozdělíme do papírových krabiček (od čaje apod.), do každé krabičky dáme: 10 plastových vršků, 15 kovových vršků, dva drátky, dvě bužírky a barevný provázek pro označení výrobku.

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	cíl a plán vyučovací hodiny, motivace, představení výrobku a poučení o bezpečnosti práce,
5 minut	rozdávání krabiček s připraveným materiálem - vršků, drátků, bužírek,
10 minut	navlékání vršků na drátek a přichycení na bužírku,
15 minut	připevňování drátků na bužírku a označení výrobku provázky,
10 minut	úklid pracovního místa, kontrola práce, hodnocení práce a sebehodnocení.

Podrobná příprava – výroba netradičního hudebního nástroje

Organizační část hodiny:

- pozdravíme a uvítáme se s žáky,
- představíme výrobek,
- poučíme o bezpečnosti práce,
- rozdáme materiál a metodické listy žákům,
- samotná výroba netradičního hudebního nástroje,
- slovní hodnocení práce, ukázka nástrojů, sebehodnocení.

Výroba Frškovníku⁵⁴ – pracovní postup:

1. Děti si připraví pracovní plochu a podložku.
2. Rozdáme předem připravený materiál v krabičkách.
3. Děti navlékají na drátek kovové vršky, každé dítě navlékne 15 kovových vršků (Příloha č. 7, obr. 25 - 26).
4. Po navlečení kovových vršků děti navlékají plastové vršky (Příloha č. 7, obr. 30 - 31).
5. Po navlečení kovových a plastových vršků dětem ukážeme, jak obtočit drát kolem bužírky na jedné straně a pak necháme děti, aby se pokusily samy připevnit drátek k bužírce na druhé straně bužírky (Příloha č. 7, obr. 27, 32).
6. Dětem jsme však nápomocni k obtočení a utáhnutí drátku kolem bužírky.
7. Kontrolujeme připevnění drátku k bužírce.
8. Tak jako jsme upevnili drátek u kovových vršků, tak stejně upevníme drátek u plastových vršků.
9. Opět se snažíme zapojit děti, aby pracovaly samostatně. Zručnější děti by to měly zvládnout samostatně, těm méně zručným pomůžeme nebo jim pomohou kamarádi.
10. Zkontrolujeme připevnění drátků k bužírce (Příloha č. 7, obr. 28, 32, 33).
11. Po kontrole si děti uváží na své Frškovníky barevný provázek, kterým si svůj hudební nástroj rozpoznají (Příloha č. 7, obr. 34).
12. Pečlivě si uklidí své pracovní místo.

⁵⁴

Název pro netradiční hudební nástroj vymyslely děti samy – vršky – fršky.

Komentář vyučovací jednotky - Blok 1

V úvodu hodiny byly děti netrpělivé a zvědavé, co je čeká v krabičkách, po rozdání materiálu a zjištění obsahu byly opět zvědavé, jak budou nástroj vyrábět, a s nadšením jsme se pustili do výroby. Během výroby při navlékání vršků na drátek si děti procvičily jemnou motoriku. Utahování drátku k bužírce bylo pro ně nejnáročnější, dětem tato činnost zabrala nejvíce času, zpočátku s tím měly problém i zručnější děti. Po trpělivém zkoušení se jim práce nakonec dařila. Učitel musí zkontrolovat všechny drátky. Drátky musí být k bužírce pevně připevněny tak, aby se při hře neuvolnily. Při utahování drátku kolem bužírky si můžeme pomoci kombinovanými kleštěmi. Při použití kovových vršků od piva nepoužíváme ty s alobalem, při hře na nástroj nezní. Při označování hudebního nástroje barevnými provázky došlo k rozporu ohledně barev. Děti si mezi sebou vyměňovaly barvičky a některé si kombinovaly více barev. Je proto lepší nedávat dětem provázky předem, ale až na konci, kdy si děti samy mohou vybrat barvu provázku nebo si zvolit variaci několika barev.

3.4.2 Blok 2 hudební výchova

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	organizace – úvod, seznámení s plánem hodiny,
10 minut	dechová cvičení s rozezpíváním a rytmická cvičení s použitím Frškovníku,
20 minut	nácvik instrumentálního doprovodu písně Zelenej se, jedličko,
5 minut	hudební hra,
5 minut	hodnocení, sebehodnocení a ukončení hodiny.

Využití nástroje v hudební výchově

Organizační část hodiny:

- pozdravíme se s dětmi – zazvoníme zvonečkem,
- seznámíme děti s obsahem hodiny, kdy využijeme netradiční hudební nástroj Frškovník jak pro dechové a rytmické cvičení, tak i pro instrumentální doprovod k písni Zelenej se, jedličko, při které využijeme ještě další hudební nástroj z Orffova instrumentáře nástrojů – triangel,
- děti seznámíme s čtvrt'ovou notou.

Dechová cvičení s rozezpíváním a rytmickým cvičením:

- na úvod a navození koncentrace a zklidnění vyťukáme krátké známé rytmy na dřívka – děti by měly poznat, o kterou píseň se jedná,
- vezmeme si Frškovníky do rukou, začneme v hlubokém předklonu, hlava a ramena jsou spuštěna/svěšena dolů, děti se v předklonu nadechnou, při výdechu se pomalu *obratel po obratli* vzpřímí, během výdechu a pomalého vzpřimování páteře jemně protřepávají rukama,
- ve vzpřímené poloze se děti opět nadechnou a s výdechem se pomalu vrátí zpět do předklonu (hlava a ramena jsou svěšená dolů), cvik provedeme 3x,
- při dalším cvičení si Frškovníky ponecháme, děti začínají cvik v předklonu, v předklonu se nadechnou a při pomalém vzpřimování a výdechu přidají slabiku *ju*, při vzpřimování se zapojí přirozeně i intenzita hlasu, hlas se dětem bude zesilovat, dětem připomeneme, aby při cviku opět jemně protřepávaly rukama, ve vzpřímené poloze se děti nadechnou a vrátí se pomalu zpět do předklonu, cvik provedeme 3x,
- stejné cvičení, jako se slabikou *ju*, opakujeme se slabikou *fu*, cvik provedeme 3x,
- další cvičení je zaměřené na pozornost a rozvoj paměti, všichni se posadíme do kruhu tak, abychom na sebe viděli,
- učitel jako první zahraje libovolně na Frškovníky, děti opakují to, co slyší, pak učitel předá pomyslnou štafetu dalšímu v kruhu v libovolném směru,
- určený žák zahraje na Frškovníky, ostatní v kruhu po něm opakují, žák předává štafetu

dál, takto se v kruhu prostřídají všechny děti,

- hra na Frškovníky by měla být krátká tak, aby se mohly prostřídát všechny děti,
- cvičení pak můžeme ztížit tím, že se děti posadí zády do kruhu a hru hrajeme stejným způsobem, viz výše, náročnost spočívá v tom, že se děti musí řídit pouze podle sluchu, jelikož jsou děti, které dokáží využít více zrak než sluch.

Postup nácviu písně *Zelenej se, jedličko* s doprovodem:

- děti již píseň znají,
- pro vybavení melodie a slov píseň dětem zahrajeme, děti se zeptáme, jestli si na melodii písně vzpomínají, zda jim připomíná nějakou událost v roce a jestli si vzpomenu na některá slova z písně, o čem se v ní zpívá apod.,
- s dětmi si zazpíváme a zahrajeme píseň *Zelenej se, jedličko* s klavírním doprovodem,
- děti seznámíme se čtvrt'ovou notou, na tabuli nakreslíme čtvrt'ovou notu (Obr. 2),

Obr. 2 Nákres čtvrt'ové noty⁵⁵

- děti si připraví stíratelnou tabulku a fix, notu si na tabulku nakreslí,
- nakreslenou notu dětem zkontrolujeme, děti si nechají nakreslenou notu na tabulce před sebou, i na tabuli nakreslenou čtvrt'ovou notu ponecháme,
- dětem rozdáme text písně s notovým zápisem (Příloha č. 8),
- společně v notovém zápise vyhledáváme čtvrt'ové noty, kterou si doplníme o rytmickou slabiku *ty* a čtvrt'ové noty dáme do barevného kroužku,
- dětem zazpíváme píseň s doprovodem na Frškovníky v pomalém tempu,
- nácvik písně probíhá metodou imitace,
- dětem zazpíváme první sloku s doprovodem na Frškovníky,

⁵⁵ Obr. č. 2: Nákres čtvrt'ové noty, vlastní zdroj

- děti opakují první sloku s doprovodem na Frškovníky, po zvládnutí zazpíváme dětem další sloku a děti opět vícekrát opakují, po zvládnutí zazpíváme celou druhou sloku písně i s doprovodem na Frškovníky,
- celou píseň si pak zazpíváme a učitel namísto hry na Frškovníky doplní hrou na triangl, hra na triangl je vyznačena v notovém zápise písně.

Komentář vyučovací jednotky Blok 2

Dechové cvičení bylo pro některé děti zdlouhavé a bylo těžké udržet jejich pozornost. Práce s dechem, pozvolným vydechováním a hluboké nádechy dělaly pár dětem obtíže. Nevystačil jim dech, vydechly příliš rychle apod. Při dechovém cvičení není nutné provést všechny cviky. Důležité je dbát na správnou techniku nádechu a výdechu. Postupným procvičováním a osvojením správné techniky docílíme lepších výsledků v dalších hodinách hudební výchovy při dechových cvičeních. Hra na ozvěnu s Frškovníky byla zábavná. Hru bych příště prostřídala s dechovým cvičením pro lepší koncentraci dětí.

Vyhledávání not v notové osnově se dětem líbilo, seznámily se s novou notou. Pro udržení v paměti je vhodné zopakovat notu čtvrt'ovou formou hry i v dalších hodinách hudební výchovy.

Písničku již děti znaly, mají ji velmi rády. Hrou na Frškovníky jsme si píseň připomněly a obohatily. Děti měly velkou radost ze zpěvu a hry na Frškovníky.

3. 5. Bum-chrasti

Cílová skupina:	1. třída
Téma:	Bum-chrasti
Vzdělávací oblast:	Člověk a svět práce, Umění a kultura
Časový rozsah:	45 minut – pracovní činnosti 45 minut – hudební výchova
Materiál:	plastový obal od pracího prostředku (nejlépe větší), kovové vršky, drátek, barevné fixy (nejlépe cetropenové)
Pracovní nářadí:	vrták, nůž a kleště
Didaktické pomůcky:	pracovní podložka, zvoneček, tamburína (<i>metodické listy pro žáky Příloha č. 9, Příloha č. 10</i>)

Vzdělávací cíle:

- žák porozumí zadané práci a pracuje samostatně i ve skupině,
- žák zachází obratně s pracovními pomůckami a dodržuje pravidla bezpečnosti práce,
- žák rozvíjí jemnou motoriku,
- žák napodobuje jednoduché rytmy,
- žák ovládá hru na netradiční hudební nástroje,
- žák doprovodí podle zápisu píseň na netradiční hudební nástroj,
- žák rozvíjí soustředěnost,
- žák hodnotí svou práci a výsledky své práce,
- žák se seznámí s využitím nerecyklovatelného/recyklovatelného materiálu.

Metody výuky:

- frontální, instruktáž, samostatná práce a skupinová práce.

3.5.1 Blok 1 pracovní činnosti

Příprava do hodiny:

- děti požádáme (zapišeme do úkolníčku), aby si z domova donesly do výuky pracovních činností plastový obal od pracího prostředku, dále fixy (nejlépe cetropenové) a nálepky na ozdobení bubínku,
- pro výrobu Bum-chrasti⁵⁶ si předem připravíme plastové obaly, které nám děti donesly, tak, že na jedné z užších stran obalu vyřízneme otvor (Příloha č. 9, obr. 41),
- dále si připravíme kovové vršky (vhodné jsou ty bez alobalu), kovové vršky rozklepneme *na placku* a hřebíkem uděláme uprostřed díрку, takto si připravíme 10 vršků pro každé dítě ve třídě.

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	cíl a plán vyučovací hodiny, motivace, představení výrobku a poučení o bezpečnosti práce,
5 minut	rozdávání vršků a plastových obalů od pracího prostředku,
20 minut	čištění obalů od nálepek, navlékání vršků na drátek a připevnění drátků k plastovým obalům od pracího prostředku,
10 minut	zdobení plastových bubínků,
5 minut	úklid pracovního místa, kontrola práce, hodnocení práce a sebehodnocení práce.

Podrobná příprava – výroba netradičního hudebního nástroje

⁵⁶ Na názvu netradičního hudebního nástroje Bum-chrasti, jsme se dohodli společně, jelikož při úderu vždy zachrastí.

Organizační část hodiny:

- pozdravíme a uvítáme se s žáky,
- představíme výrobek,
- poučíme o bezpečnosti práce,
- rozdáme materiál a metodické listy žákům,
- samotná výroba netradičního hudebního nástroje,
- slovní hodnocení práce, ukázka nástrojů, sebehodnocení.

Výroba Bum-chrasti – pracovní postup:

1. Děti si připraví pracovní plochu.
2. Rozdáme dětem obal od pracího prostředku.
3. Děti očistí obal od pracího prostředku – nálepky (Příloha č. 9, obr. 37 - 39).
4. Po očištění dítě donese obal od pracího prostředku učiteli.
5. Dětem v něm provrtáme vrtákem dvě dírky, ty umístíme naproti sobě ve stejné výšce (Příloha č. 9, obr. 40 – 41).
6. Následně odměříme dle šířky plastového obalu dětem drátek potřebný k navlečení vršků a k provlečení otvorů v obalu tak, aby se dal na obou stranách obalu upevnit (Příloha č. 9, obr. 42).
7. Každé dítě si samo napočítá deset kovových vršků a odnese si je na své pracovní místo.
8. Jeden konec drátku upevní na jedné straně obalu (Příloha č. 9, obr. 43).
9. Děti navlečou kovové vršky na drátek (Příloha č. 9, obr. 44).
10. Druhý konec drátku provlečou druhou dírkou v obalu a konec drátku obtočí kolem provlečeného drátku tak, aby vznikl suk (Příloha č. 9, obr. 45). Některé děti jsou schopny provést suk již samy nebo si mohou navzájem pomáhat, popřípadě dětem pomůžeme.
11. Dětem, které jsou s prací hotovy, zkontrolujeme správné a bezpečné zajištění drátku.
12. Děti si uklidí pracovní plochu, poté si bubínek ozdobí nálepkami, které si donesly z domu nebo pomalují fixy (Příloha č. 9, obr. 46 – 48).

Komentář vyučovací jednotky - Blok 1

Práce probíhala bez problémů, děti jsou velmi šikovné a rády se učí novým věcem. Dokáží si již navzájem pomáhat.

S kovovým drátkem nastal u pár dětí zádrhel, nedokázaly s drátkem pracovat a hrozilo poranění o konce drátku, proto jsem nahradila drátek pevnějším a silnějším provázkem. Práce s provázkem pro ně byla lehčí a zároveň upevnění provázku na bubínek zvládly také samy.

Další zádrhel nám nastal při počtu vršků navlékaných na drátek popřípadě na provázek. Čím byl obal užší, museli jsme navlékat menší počet vršků. Mezi vršky musí být prostor pro pohyb, aby vydávaly zvuk.

Zdobení plastové nádoby fixem nebo samolepkami bylo pouze v režii dětské fantazie.

3.5.2 Blok 2 hudební výchova

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	organizace - úvod, seznámení s plánem hodiny,
10 minut	rytmus a nácvik hry na netradiční hudební nástroj Bum-chrasti,
25 minut	nácvik písně a instrumentálního doprovodu k písni Komáři se ženili,
5 minut	hodnocení, sebehodnocení a ukončení hodiny.

Využití nástroje v hudební výchově

Organizační část hodiny:

- pozdravíme se s dětmi – zazvoníme zvonečkem,
- seznámíme děti s obsahem hodiny, kdy využijeme netradiční hudební nástroj Bum-chrasti,
- seznámíme děti s notou půlovou.

Rytmická cvičení s vyrobeným hudebním nástrojem:

- na úvod si zahrajeme motivační hru, děti se zeptáme, jak odhánějí ze své blízkosti obtěžující hmyz, např. vosy, mouchy anebo takové komáry,
- nejprve chodíme po třídě bez Bum-chrasti a společně napodobujeme a zkoušíme odhánět obtěžující hmyz,
- teď zkusíme odehnat hmyz za pomoci Bum-chrasti,
- na Bum-chrasti hrajeme tak, že jemně bouchneme Bum-chrasti o nohu, popř. o ruku,
- rytmické cvičení hrou na nástroj probíhá tak, že postavíme děti do řady a učitel stojí v řadě jako první, všichni si Bum-chrasti dáme do pravé ruky,
- na předem domluvená slova **pravá – levá** začneme pravou nohou pochodovat po třídě, za sebou, bez hry na bubínek, volíme různé směry pochodu,
- po zvládnutí pochodu přidáme pochod s bubínkem,
- dětem řekneme, že na slovo **pravá** přidáme hru na bubínek,
- vyzkoušíme pochodovat po třídě, po zvládnutí pochodu s hrou na bubínek přidáme slova **stop – nic**,
- slovo **nic** znamená – nehrajeme na bubínek (nic – levá) a na slovo **stop** – se zastavíme v pochodu (pravá – stop),
- pochod s novými slovy (povely) vyzkoušíme, po zvládnutí si zahrajeme rytmičkou hru,
- motivační hru začneme tím, že děti rozmístíme libovolně po třídě,
- dětem vysvětlíme pravidla hry, na své Bum-chrasti budou hrát/opakovat to, co uslyší hrát na tamburínu,
- libovolně hrajeme na tamburínu a děti opakuji hru na Bum-chrasti,
- pomocí tamburíny udáváme tempo pochodu, tempo zrychlujeme, zpomalujeme, pomocí tamburíny můžeme také udávat i sílu úderu (slabě, silně),
- hru ukončíme předem domluveným slovem **stop** - při slově stop přestaneme hrát a zvedneme tamburínu i Bum-chrasti nad hlavu.

Postup nácviiku písně *Komáři se ženili s doprovodem:*

- děti se posadí zpět do lavic a každému rozdáme notový zápis s textem písně,
- dříve než začneme zpívat a učit se doprovod k písni *Komáři se ženili*, seznámíme děti s notou půlovou,
- učitel nakreslí na tabuli notu půlovou, tj. notu na dvě doby (Obr. 3),

Obr. 3 Nákres půlové noty⁵⁷

- dětem vysvětlíme, že nota půlová trvá dvě doby jako pochodování, které zahrnuje dva kroky,
- předvedeme dětem (děti si pak také mohou pochodování vyzkoušet):

pravá – levá

prvá – druhá

- dětem rozdáme text písně s notovým zápisem a společně v notovém zápise (Příloha č. 10) vyhledáme noty půlové, ty si děti barevně označí kroužkem, noty nevybarvujeme, nota půlová má prázdné břicho,
- dětem vysvětlíme, že na tyto označené noty v kroužku budeme hrát na hudební nástroj Bum-chrasti,
- doprovod písně nacvičíme metodou imitace, děti již píseň znají, proto nácvik hudebního doprovodu bude snadnější,
- učitel zazpívá dětem první část sloky s doprovodem na netradiční hudební nástroj,
- děti opakují – zpívají první část první sloky s doprovodem,
- zazpíváme další část písně a děti opět opakují s doprovodem na Bum-chrasti,
- obě části spojíme a zpíváme celou první sloku,

⁵⁷ Obr. č. 3: Nákres půlové noty, vlastní zdroj

- zopakujeme první sloku společně s doprovodem,
- takto nacvičujeme celou písničku,
- po zvládnutí všech slok rozdělíme děti na dvě skupiny,
- obě dvě skupiny budou zpívat píseň společně,
- zpěv všech dětí doprovázíme hrou na Bum-chrasti střídavě tak, že na Bum-chrasti bude hrát pouze polovina třídy,
- rozdělení je proto, aby se děti nesnažily při zpěvu přezpívat zvuk hudebního nástroje Bum-chrasti.

Komentář vyučovací jednotky - Blok 2

Hra na buben je pro všechny děti fascinující, snad proto, že mohou něčím bouchnout nebo snad pro ten zvuk – dunění.

V průběhu rytmického cvičení jsem použila tamburínu, abych odlišila zvuk od bubínku a tím přiměla děti k pozornosti, upozornění na změnu tempa nebo sílu úderu. Děti na tamburínu reagovaly rychleji, pokyny zachytily jasně a zřetelně.

Při hledání noty půlové jsem s dětmi notu nevybarvovala, abych děti nezmátla a nenaučila je špatným návykům, že má nota plné břicho – nota půlová má vždy břicho prázdné.

Během nácviku písně jsem s dětmi střídala pochod a sezení. Bylo tak snadnější udržet jejich pozornost.

Písnička *Komáři se ženili*, je velmi oblíbená píseň a rádi si ji zpíváme i na úvod v jiných hodinách.

3.6 Kořenky

Cílová skupina:	1. třída
Téma:	Kořenky
Vzdělávací oblast:	Člověk a svět práce, Umění a kultura
Časový rozsah:	45 minut – pracovní činnosti 45 minut – hudební výchova
Materiál:	obal od koření na ochucení jídel (Příloha č. 11, obr. 50) se zipem, hrách, kus-kus, fazole, kroupy, pohanka, lihové fixy,
Didaktické pomůcky:	pracovní podložka, misky (dle počtu luštěnin/zrn), kancelářská sešíváčka na papír, kancelářská děrovačka, provázek, zvoneček (<i>metodické listy pro žáky Příloha č. 11, Příloha č. 12</i>).

Vzdělávací cíle:

- žák porozumí zadané práci a pracuje samostatně,
- žák zachází obratně s pracovními pomůckami a dodržuje pravidla bezpečnosti práce,
- žák rozvíjí jemnou motoriku,
- žák napodobuje jednoduché rytmy,
- žák ovládá hru na netradiční hudební nástroje,
- žák doprovodí podle zápisu píseň na netradiční hudební nástroj,
- žák rozvíjí soustředěnost,
- žák hodnotí svou práci a výsledky své práce,
- žák se seznámí s využitím nerecyklovatelného/recyklovatelného materiálu.

Metody výuky:

- frontální, instruktáž, samostatná práce.

3.6.1 Blok 1 pracovní činnosti

Příprava do hodiny:

- připravíme si poznávací hru do výuky:
 - do prázdných obalů od koření (počet obalů dle počtu druhu luštěnin nebo zrn, které chceme použít při výrobě netradičního hudebního nástroje), nasypeme luštěniny/zrna do obalů a na obaly si poznačíme (jen pro potřebu učitele tak, aby to nebylo zřejmé pro děti), jaký druh je uvnitř.

Organizace vyučovací jednotky:

10 minut	cíl a plán vyučovací hodiny, představení výrobků, motivace hrou a poučení o bezpečnosti práce,
20 minut	výroba hudebního nástroje, zdobení hudebního nástroje,
10 minut	přípevnění provázků k netradičnímu hudebnímu nástroji,
5 minut	úklid pracovního místa, kontrola práce, hodnocení práce a sebehodnocení práce.

Podrobná příprava – výroba netradičního hudebního nástroje

Organizační část hodiny:

- pozdravíme se a uvítáme s žáky,
- představíme výrobek, motivační hru,
- poučíme o bezpečnosti práce,
- rozdáme materiál a metodické listy žákům,

- samotná výroba netradičního hudebního nástroje,
- slovní hodnocení práce, ukázka nástrojů, sebehodnocení.

Motivační hra:

- motivační hra je zaměřena na rozvoj sluchového vnímání a seznámení dětí s druhy luštěnin a zrn, které budeme používat při výrobě rytmického nástroje,
- sedneme si do kruhu,
- jednotlivé druhy luštěnin/zrn, které jsme si připravili pro motivační hru, umístíme doprostřed kruhu,
- dětem ukážeme jednotlivé druhy luštěnin a zrn, které budeme sypat do připravených misek z obalů, jež jsme si připravili před výukou,
- v průběhu sypaní luštěnin/zrn do misek řekneme dětem, o který druh se jedná, jak se používá, misku necháme kolovat kruhem, aby se děti podívaly,
- misku pak umístíme doprostřed kruhu tak, aby na ni všichni viděli,
- obaly, které jsme si připravili před vyučovací hodinou, rozložíme před sebe v kruhu tak, aby na ně každý viděl,
- vezmeme jeden z obalů a pohybem ruky rozeznáme obsah,
- děti se pokusí podle zvuku tipovat, který druh luštěniny nebo zrn je uvnitř,
- po tipování obsah sáčku vysypeme před děti na papír, aby se přesvědčily, která luštěnina/zrno bylo uvnitř obalu, zda měly pravdu nebo se mýlily,
- stejným způsobem vyzkoušíme všechny připravené obaly od koření,
- na konci hry zhodnotíme, který druh luštěniny/zrna zněl nejpěkněji, který se moc nelíbil, který druh zněl jemně, který naopak hruběji.

Výroba Kořenky – pracovní postup:

1. Děti si připraví pracovní plochu a pracovní pomůcky, mističku – do které jim později nasypane jimi vybranou luštěninu – a obal od koření (Příloha č. 11, obr. 50).
2. Děti si ozdobí obal od koření lihovou fixou nebo samolepkami, které jim zůstaly z

- předešlé výroby Bum-chrasti, (Příloha č. 11, obr. 51).
3. Volíme výrazné barvy, Kořenky jsou pak líbivější na pohled a krásně barevné.
 4. V průběhu zdobení Kořenek dětmi každému dítěti nasypeme do mističky jimi vybranou luštěninu/zrna, např. hrách, čočku apod.
 5. Po dokončení zdobení obalů se děti zeptáme, kdo si pamatuje noty, o kterých jsme se učili v minulých hodinách – nota čtvrt'ová a nota půlová.
 6. Po ústním zopakování not navrhne dětem, že než nasypeme luštěniny/zrna do obalů od koření, notičky si poskládáme.
 7. Noty si z luštěnin/zrn děti poskládají na lavici, provedeme společnou kontrolu not podle tabule (Příloha č. 11, obr. 52 – 54).
 8. Po kontrole not si připomeneme jednu z jejich vlastností – délku vytleskáním a pochodováním.
 9. Nakonec pak dáme tyto noty do obalu od koření a obal pečlivě uzavřeme.
 10. Pro větší bezpečnost sepne obal kancelářskou sešívačkou. (Příloha č. 11, obr. 55).
 11. V jednom z rohů obalů od koření uděláme kancelářským děrovačem otvor k navlečení provázku. Děti dírkou provlečou provázek, konce provázku stáhnou uzlem k sobě. Provázek nám poslouží k tomu, abychom jej při hře navlékli na ruku a hudební nástroj nám tak při pohybu nemohl upadnout (Příloha č. 11, obr. 56 – 57).
 12. Děti si své výrobky podepíší jménem.
 13. Do notýsku/na papír zapíšeme, které dítě má jaký materiál uvnitř obalu od koření. Poslouží nám to v dalších hodinách při hře na rozvoj sluchového vnímání.

Komentář vyučovací jednotky - Blok 1

Výroba netradičního nástroje není časově náročná, proto jsem na úvod hodiny zvolila motivační hru. Do hodiny pracovních činností jsem zaintegrovala i znalosti z hodin prvouky. Hra byla pro děti zajímavá, s určitými druhy se některé děti setkaly poprvé. Motivační hra ulehčila některým dětem rozhodování, který druh si vyberou pro svůj hudební nástroj. Při hodnocení obsahu, který zní jemně a který naopak nezní jemně, se názory velmi lišily. Při volbě obsahu kořenek si však polovina dětí zvolila kuskus pro jeho jemný zvuk.

Během skládání noty si děti procvičily také jemnou motoriku. Zopakovaly si druhy

noty, které jsme se již naučili, tím jsem si i ověřila znalosti naučeného učiva u dětí.

3.6.2 Blok 2 hudební výchova

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	organizace – úvod, seznámení s plánem vyučovací hodiny,
10 minut	rytmická cvičení,
20 minut	nácvik písně imitací a instrumentální doprovod písně – <i>Když jsem jel do Prahy pro hrách,</i>
5 minut	hudební hra,
5 minut	ukončení hodiny.

Využití nástroje v hudební výchově

Organizační část hodiny:

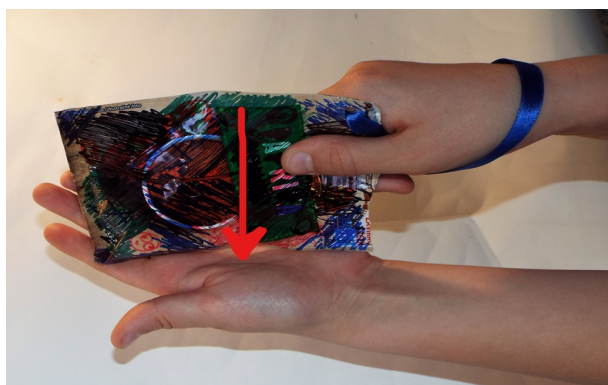
- pozdravíme se s dětmi – zazvoníme zvonečkem,
- seznámíme děti s obsahem hodiny, kdy využijeme netradiční hudební nástroj Kořenky.

Rytmická cvičení s vyrobeným hudebním nástrojem:

- dříve než začneme s nácvikem rytmického cvičení, ukážeme dětem dva způsoby hry na Kořenky,
- jedním ze způsobů může být:
 - ✓ hra pohybem Kořenky nahoru a dolů (obr. 4),
 - ✓ hra Kořenkou lehkým úderem o dlaň ruky (obr. 5),

Obr. 4 Hra na Kořenky⁵⁸

Obr. 5 Hra na Kořenky⁵⁹

- rytmické cvičení je na 3dobý takt, který si nejprve společně vytleskáme,
- dětem vytleskáme 3dobý takt, na první dobu taktu tleskneme rázněji, zpočátku si můžeme pomoci počítáním: **raz**, dva, tři,
- na domluvené gesto, které jsme si určili, vyzveme děti, aby se přidaly k vytleskání 3dobého taktu,
- po zvládnutí vytleskání začneme s nácvikem rytmického cvičení, cvičení provedeme hrou na ozvěnu (Příloha č. 12),
- rytmické cvičení je pro dva nástroje,
- rytmické cvičení provedeme formou imitace,

⁵⁸ Obr. č. 4: Hra na Kořenky, vlastní zdroj.

⁵⁹ Obr. č. 5: Hra na Kořenky, vlastní zdroj.

- nejprve společně nacvičíme hru na bubínek,
- dětem zahrajeme první řádek, hrajeme vždy na přízvučnou dobu 3dobého taktu, děti několikrát opakují,
- po zvládnutí prvního řádku, nacvičíme stejným způsobem i druhý řádek pro bubínky,
- po zvládnutí druhého řádku spojíme oba řádky dohromady v jeden celek,
- po nácvičku rytmického cvičení pro bubínky, se naučíme také rytmické cvičení pro Kořenky, nácviček probíhá stejně jako u bubínků s výjimkou, že u Kořenek hrajeme v prvním a druhém řádku na přízvučnou dobu v 1., 2., 5. a 6. taktu, na nepřízvučnou dobu hrajeme ve 3., 4., 7. a 8. taktu),
- po zvládnutí obou nástrojů rozdělíme děti na dvě skupiny a rytmické cvičení zahrajeme společně v jeden celek, (nástroje, pak mezi skupinkami prostřídáme, aby si děti zahrály na oba nástroje),
- začínáme hrát na předem domluvené gesto.

Postup nácvičku písně *Když jsem jel do Prahy s doprovodem:*

- nácviček doprovodu k písni jsme již nacvičovali v průběhu rytmického cvičení, proto by měl být nácviček doprovodu snadnější,
- dětem zazpíváme a zahrajeme písničku s libovolným melodickým nástrojem,
- děti se zeptáme, zda v písničce slyšely nějaké názvy luštěnin a jestli si pamatují, o kterých luštěninách a zrní se v písni zpívalo,
- nácviček písně s doprovodem provedeme stejně jako u rytmického cvičení formou imitace, viz výše,
- děti rozdělíme do dvou skupinek, první skupinka hraje na bubínek a druhá skupinka hraje na Kořenky, nejobtížnější pasáž v notovém zápise je ve 3., 4., 7. a 8. taktu (Příloha č. 13), zde dopomůžeme zdůrazněním slov písně při zpěvu,
- po zvládnutí si zazpíváme a zahrajeme celou písničku s klavírním a rytmickým doprovodem,
- nástup jednotlivých nástrojů ukazujeme předem domluvenými gesty.

Hudební hra:

- hra je zaměřena na rozvoj sluchového vnímání,
- sedneme si do kroužku, předem si určíme pravidla:
 - a) ten, který bude hrát na kořenku, nesmí říci, který druh luštěniny/zrna má uvnitř,
 - b) na rytmický nástroj se může hrát, až děti ke hře vyzveme,
 - c) při ruce máme list/notýsek, ve kterém je zaznamenán obsah Kořenek, pro případ, že by došlo k neshodám, co je uvnitř,
- požádáme jedno dítě, aby zahrálo na svou Kořenku, ostatní děti by měly uhádnout podle sluchu, co je uvnitř dané Kořenky,
- hru můžeme také obměnit, rozdělíme děti do skupinek a skupinky soutěží mezi sebou, kdo pozná co nejvíce obsahu Kořenek,
- hru můžeme hrát i se zavázanýma očima, kdy jedno z dětí bude mít zavázané oči a ostatní mu po jednom hrají na nástroj, dítě se zavázanýma očima by mělo poznat obsah Kořenky.

Komentář vyučovací jednotky – Blok 2

Nácvik rytmického cvičení pro jednotlivé nástroje byl bez potíží, děti byly soustředěné, velmi šikovné a cvičení hravě zvládly. Avšak hra obou nástrojů současně byla zpočátku obtížnější. Ale i tu jsme nakonec zvládli úspěšně. Když jsem nemusela hrát na klavír, použila jsem k nácviku maňásky, jenž dětem ukazoval, kývnutím hlavy, nástup hry na nástroj.

Při nácviku písně s instrumentálním doprovodem jsem si maňásky ponechala, avšak z důvodu hry na klavír jsem je již nemohla použít. Maňásci zůstali dětem jako maskoti. Jako vhodné gesto jsem zvolila pohyb hlavou. Děti byly rozděleny na dvě skupiny. Když hrály společně, pokynula jsem hlavou dopředu, při hře jednotlivých nástrojů jsem hlavou uklonila na tu stranu, která měla právě hrát. Děti to s maňásky bavilo, nácvik byl tak oživen o novou věc, která ještě v hudební výchově nebyla, děti to motivovalo pracovat.

Maňásci už tak s námi zůstali celou vyučovací hodinu a ke konci hráli s námi také hru. Během hry se děti snažily být co nejvíc potichu, aby poznaly, co je uvnitř, a také si uvědomily, jak citlivý sluch člověk má.

3.7 Víčkovníky

Cílová skupina:	1. třída a 9. třída
Téma:	Víčkovníky
Časový rozsah:	45 minut – pracovní činnosti 45 minut – hudební výchova
Materiál:	kulatina o průměru cca 4 cm a délce 32 cm (kulatina může být i ze stromu, ale rovná) nebo dřevěná destička o šířce cca 4 cm, délce cca 32 cm a tloušťce cca 2 cm, korálky, matky, hřebíky o průměru 1 mm a délce 2,5 cm, 4 zavařovací (závitová) víčka různých velikostí, rovná větvička na výrobu paličky,
Pracovní pomůcky:	kladívko,
Didaktické pomůcky:	pevná podložka, černý fix a xylofon <i>(metodické listy pro žáky Příloha č. 14, Příloha č. 15).</i>

Vzdělávací cíle:

- žák porozumí zadané práci a pracuje samostatně i ve skupině,
- žák zachází obratně s pracovními pomůckami a dodržuje pravidla bezpečnosti práce,
- žák rozvíjí jemnou motoriku,
- žák rozvíjí fantazii,
- žák napodobuje jednoduché rytmy,
- žák ovládá hru na netradiční hudební nástroje,
- žák doprovodí píseň na netradiční hudební nástroj,
- žák rozvíjí soustředěnost,
- žák hodnotí svou práci a výsledky své práce.

Metody výuky:

- frontální, instruktáž, samostatná práce a skupinová práce.

3.7.1 Blok 1 pracovní činnosti

Příprava do hodiny:

- dětem zadáme/zapišeme do notýsku – úkolníčku, s časovým předstihem před samotnou výrobou nástroje, aby si na hodinu pracovních činností donesly kulatinu/dřívko (rozměry viz výše), 4 ks zavařovacích (závitových) víček různých velikostí, rovnou a krátkou větvičku na výrobu paličky a matky různých velikostí pro výrobu paličky.

Organizace vyučovací jednotky:

10 minut	privítání žáků 9. ročníku, řekneme cíl a plán vyučovací hodiny, představení výrobků, poučení o bezpečnosti práce, hra motivační hry,
5 minut	rovnání víček podle velikosti, navlékání korálků a víček na hřebíky,
20 minut	pripevnění víček na kulatinu/dřevo a výroba paličky,
10 minut	úklid pracovního místa, kontrola práce, hodnocení práce a sebehodnocení práce.

Podrobná příprava – výroba netradičního hudebního nástroje

Organizační část hodiny:

- pozdravíme a uvítáme se s žáky,
- představíme výrobek a zahrajeme motivační hru,
- poučíme o bezpečnosti práce,

- rozdáme materiál a metodické listy žákům,
- vyrobíme netradiční hudební nástroj,
- provedeme slovní hodnocení práce a sebehodnocení, uklidíme pracovní místo,
- rozloučíme se s žáky 9. ročníku.

Motivační hra:

- žáci se posadí do kruhu, žáky seznámíme s novou hrou, vysvětlíme cíl a průběh hry,
- cílem hry je procvičení rytmu, seznámit se, uvolnit se a rozvinout komunikační schopnosti,
- každý hráč si na začátku hry připraví jednoslovné přirovnání ke své osobě, které bude začínat na stejné písmeno jako jeho jméno, např.: **Petr** jako **pes**,
- žákům dáme zhruba 2 minuty na vymyšlení přirovnání,
- průběh hry: jeden z hráčů vytleská své jméno a přirovnání, všichni sborově opakují, další hráč po hráčově pravici vytleská své jméno a přirovnání a opět všichni sborově opakují stejným způsobem, tímto způsobem se vystřídají všichni v kruhu, příklad:
- učitel začíná hru a vytleská: „*Já – jsem – Šár – ka, - ja – ko – šá – la.*“,
- ostatní v kruhu následně opakují: „*Ty – jsi – Šár – ka, - ja – ko – šá – la.*“,
- žák po pravici učitele vytleská své jméno a přirovnání, všichni opakují, atd., až se vystřídají a představí se všichni v kruhu,
- hru zopakujeme, vytleskání zaměníme za pohybové gesto představující slovo,
- ke kterému přirovnáváme své jméno.⁶⁰

-

Výroba Víčkovníku – pracovní postup:

1. Žáky rozdělíme do pracovních skupinek.
2. Skupinky si připraví pracovní plochu, mohou pracovat jak na lavicích, tak i na zemi.

⁶⁰ Kopecký, J., Synek, J., Zouhar, V.: *Hudební hry jinak*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2014, s. 112.

3. Víčka seřadíme podle velikosti od největšího po nejmenší.
4. Jedno z připravených víček si položíme na dřevěnou podložku a za pomoci hřebíku a kladiva uděláme ve víčku díru. Tímto způsobem si připravíme všechna víčka. Tuto činnost provádí žák devátého ročníku (Příloha č. 14, obr. 59 – 60).
5. Před dřevěnou kulatinu/dřevo si rozmístíme víčka a opět za pomoci hřebíku a kladiva vyznačíme místo pro upevnění víčka. Tuto práci opět provádí žák devátého ročníku. Děti první třídy přidržují kulatinu/dřevo, aby se nepohybovala po stole/na pracovní ploše.(Příloha č. 14, obr. 59 – 60).
6. Děti první třídy navlečou na hřebík korálek a víčko (Příloha č. 14, obr. 61 – 62).
7. Žák devátého ročníku připevní takto přichystané víčko na kulatinu/dřevo.
8. Děti první třídy opět pomáhají tím, že kulatinu/dřevo opatrně přichytí, aby se nepohybovalo po stole/na pracovní ploše. Tímto způsobem připevníme všechna víčka (Příloha č. 14, obr. 63).
9. Poslední část věnujeme výrobě paličky. Žákům rozdáme matku podle velikosti větvičky. Matku nasadí na větičku a žák devátého ročníku pomocí kladiva zatluče klacík do matky (Příloha č. 14, obr. 64 – 65).
10. Uklidíme pracovní plochy a vyzkoušíme hru na hudební nástroj.
11. Žáci se pokusí sami sebe ohodnotit, jejich práci zhodnotí i učitel. Ten rovněž zhodnotí práci v kolektivu.

Komentář vyučovací jednotky - Blok 1

Zpočátku byly děti 1. třídy ostýchavé. Během motivační hry, při které jsme se seznamovali, ostych pomalu opadával. Někteří prvňáčci měli během vymýšlení slova potíže, neměli nápady, nedovedli si poradit. Starší žáci jim pomohli, což u dětí a hlavně u těch dětí, které se nejvíce styděly, bylo velmi pozitivní, jelikož ve starších žácích začaly nacházet oporu. Při tvoření skupinek je vhodné si dopředu připravit seznam, kdo s kým bude pracovat, popřípadě vybrat skupiny losováním, např. pomocí barevných víček. Zamezíme tím neshodám, kdo si koho vybral, a tím ušetříme čas.

Po rozdělení do skupin a započaté práce prvňáčci zapomněli na veškerý prvotní ostych. Žáci 9. ročníku se učili trpělivosti při práci s menšími dětmi, museli některé instrukce

opakovat a ne vše se povedlo hned napoprvé. Děti 1. ročníku se učily komunikativním dovednostem se staršími spolužáky a umět spolupracovat. Díky této kooperaci mezi třídami získali prvňáčci kamarády ze starších tříd a opačně. Společná práce byla velmi úspěšná a všichni jsme si ji pochvalovali.

3.7.2 Blok 2 Hudební výchova

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	organizace výuky, seznámení s plánem a cílem vyučovací hodiny,
5 minut	hudební hra
10 minut	rytmická cvičení,
20 minut	nácvik písně s instrumentálním doprovodem,
5 minut	hodnocení, sebehodnocení a ukončení práce.

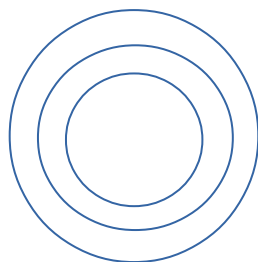
Využití hudebního nástroje v hudební výchově

Organizační část výuky:

- pozdravíme se s dětmi,
- seznámíme děti s hudebním nástrojem xylofon, obsahem hodiny, plánem a cílem vyučovací hodiny, kdy využijeme netradiční hudební nástroj.

Hudební hra:

- hra poslouží pro přípravu na rytmické cvičení,
- žáky rozdělíme do tří skupin po stejném počtu dětí,
- křídou vyznačíme na zemi tři kruhy,

obr. č. 6⁶¹ Postavení dětí při hře

- každá skupina dětí se pohybuje po obvodu jednoho z kruhů ve stejném rytmu (rytmus si zadáme na začátku hry, u menších dětí je vhodné začít v pomalém rytmu a po zvládnutí v pomalém rytmu můžeme zrychlovat),
- učitel udává a kontroluje tempo/beat hry,
- jednotlivé skupiny hrají na tělo: ve vnitřním kruhu **dupou** na půlovou dobu (**prvá – druhá, prvá - druhá**), ve středním kruhu **tleskají** na čtvrtřovou dobu (**prvá – druhá, prvá - druhá**) a ve vnějším kruhu **pleskají** o stehna na osminovou dobu (**pr-vá – dru-há, pr-vá - dru-há**),
- rytmu musí také přizpůsobit chůzi v kruhu,
- děti v kružnici prostřídáme,
- variace hry – děti se mohou pohybovat mezi kruhy, tzn. přejít do sousedního kruhu za podmínky, že se musí přizpůsobit rytmu v novém kruhu, do kterého přechází.⁶²

Rytmická cvičení s vyrobeným hudebním nástrojem:

- děti naučíme rytmičtý vícehlas,
- vícehlas je vhodný způsob, jak naučit děti, aby vnímaly svoji vlastní hru na nástroj a současně respektovaly hru na nástroj dětí kolem sebe,
- děti rozdělíme do tří skupinek a přichystáme si netradiční hudební nástroj – Víčkovník,
- jednotlivé hlasy nacvičujeme zvlášť,
- vždy začínáme a končíme na domluvené gesto,

⁶¹ Obrázek č. 6, Postavení dětí při hře, vlastní zdroj

⁶² Kopecký, J. Synek, J., Zouhar, V.: *Hudební hry jinak*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2014, s. 106

- s první skupinkou nacvičíme rytmus, s druhou metrum a se třetí skupinkou nacvičíme takty (Příloha č. 15),
- po nácvičení jednotlivých skupin spojíme vícehlas první a druhé skupiny, následně přidáme i třetí hlas,
- skupinky můžeme také prostřídat tak, aby si každý vyzkoušel hrát rytmus, metrum, takty,
- v rytmickém cvičení můžeme také zaměnit nástroje a použít pro jednotlivé skupiny odlišné nástroje, např. rytmus – Víčkovníky metrum, – Frškovníky, takty – „Bum - chrasti“ apod.

Postup nácvičení písně *Těžký život* s doprovodem:

- nácvičení doprovodu na netradiční hudební nástroj k písni *Těžký život* (Příloha č. 16) provedeme formou imitace,
- dětem zahrajeme písničku s melodickým doprovodem,
- dětem zahrajeme první část první sloky písně a děti opakují, po nacvičení a zvládnutí dané části se naučíme další část první sloky, po zvládnutí druhé části spojíme obě části v jeden celek,
- stejným způsobem postupujeme i při nácvičení druhé sloky,
- po zvládnutí nácvičení celé písně přidáme vícehlasý doprovod,
- děti rozdělíme do tří skupinek,
- nácvičení nástrojů doprovázíme zpěvem písně,
- s první skupinkou nacvičíme doprovod Víčkovníky I – rytmus, (dětí doprovází písničku hrou na víčka – rytmus hrají na libovolné víčko jemným úderem paličkou),
- s druhou skupinou dětí nacvičíme doprovod Víčkovníky II – metrum, (dětí doprovází písničku hrou na víčka – metrum hrají na druhé a třetí víčko jemným úderem paličkou),
- se třetí skupinkou dětí nacvičíme doprovod Víčkovníky III – takt, (dětí doprovází písničku hrou na víčka – takt hrají na největší víčko na Víčkovníku, úder do víčka je ráznější),
- po nacvičení doprovodu jednotlivých skupin spojíme doprovody postupně (obdobně

- jako u nácvičku rytmického cvičení) dohromady,
- z počátku volíme pomalé tempo, abychom udrželi správný rytmus písně.

Komentář vyučovací jednotky – Blok 2

Před zahájením hry na Víčkovníky bylo nutné stanovit si pravidla hry na nástroj a zamezit tím hluku, který by vznikl při libovolné hře na nástroj. Jelikož při prvním nácvičku rytmického cvičení děti bouchaly do Víčkovníku silou, nástroj nezněl pěkně a také mohlo dojít k poškození víčka. Je proto vhodné stanovit například tato pravidla: a) do víček boucháme jemně, b) hrajeme pouze tehdy, když učitel zadá pokyn ke hře – domluvené gesto, c) neberu nástroj kamarádovi, d) nehraji na kamarádův nástroj apod. Opět vše záleží na dané situaci ve třídě. Během nácvičku rytmického cvičení jsme zjistili, že ne všechny Víčkovníky zní stejně. Proto i jemnější úder nedával tento rozdíl tolik znát. Při nácvičku jednotlivých skupin a následně nácvičku skupinové hry jsem musela některé děti otočit zády k ostatním, aby se soustředily na svou hru. Omezila jsem, že dítě nesledovalo kamarády a začalo naslouchat tomu, jak hraje samo. Na hru se pak více soustředilo.

Instrumentální doprovod jsme měli již v nácvičku rytmického cvičení. Při nácvičku písně jsme jej tedy pouze přidali. Ale i zde jsem nacvičovala s dětmi jednotlivé části samostatně a pak spojila v celek.

Během hry, rytmického cvičení a instrumentálního doprovodu jsem skupinky střídala tak, aby si každý zahrál rytmus, metrum a takt. V každé skupince jsem vždy měla dítě, které zvládalo doprovod bez obtíží. Ostatní děti, které si nebyly jisty vlastní hrou, tak mohly poslouchat a sledovat svého kamaráda a nechat se zpočátku vést.

3.8 Ka-pista

Cílová skupina:	1. třída
Téma:	Ka-pista
Vzdělávací oblast:	Člověk a svět práce, Umění a kultura
Časový rozsah:	45 minut – pracovní činnosti 45 minut – hudební výchova
Materiál:	obal od starých magnetofonových (kazetových) pásků, skořepiny od pistácií,
Didaktické pomůcky:	pracovní podložka, lepicí páska, zvoneček, dřevěné hůlky (<i>metodické listy pro žáky Příloha č. 17, Příloha č. 18, Příloha č. 19</i>).

Vzdělávací cíle:

- žák porozumí zadané práci a pracuje samostatně i ve skupině,
- žák zachází obratně s pracovními pomůckami a dodržuje pravidla bezpečnosti práce,
- žák rozvíjí jemnou motoriku,
- žák rozvíjí fantazii,
- žák napodobuje jednoduché rytmy,
- žák ovládá hru na netradiční hudební nástroje,
- žák doprovodí píseň na netradiční hudební nástroj,
- žák rozvíjí soustředěnost,
- žák hodnotí svou práci a výsledky své práce.

Metody výuky:

- frontální, instruktáž a samostatná práce.

3.8.1 Blok 1 pracovní činnosti

Příprava do hodiny:

- před vyučovací hodinou pracovní činnosti, kdy budeme vyrábět Ka-pisty, požádáme děti, aby si přinesly starší obal od magnetofonové pásky, dětem ukážeme obal, který máme na mysli,
- dále budeme potřebovat skořápky od pistácií. Skořápky od pistácií postačí ze dvou balíčků (balíčky o váze 200 g) pro cca 17 dětí, i zde můžeme zapojit a požádat děti o pomoc.

Organizace vyučovací jednotky:

10 minut	cíl a plán vyučovací hodiny, představení výrobků a poučení o bezpečnosti práce,
25 minut	výroba hudebního nástroje, zdobení hudebního nástroje,
10 minut	úklid pracovního místa, kontrola práce, hodnocení práce a sebehodnocení práce.

Podrobná příprava – výroba netradičního hudebního nástroje

Organizační část hodiny:

- pozdravíme a uvítáme se s žáky,
- představíme výrobek,
- poučíme o bezpečnosti práce,
- rozdáme materiál a metodické listy žákům,
- samotná výroba netradičního hudebního nástroje,

- slovní hodnocení práce, ukázka nástrojů, sebehodnocení.

Výroba Ka-pisty – pracovní postup:

1. Děti si připraví pracovní plochu a pracovní pomůcky.
2. Obal od magnetofonové pásky očistíme od různých nečistot (Příloha č. 17, obr. 69 – 70).
3. Po očištění nasypeme dětem do obalu skořápky od pistácií (Příloha č. 17, obr. 71 – 72).
4. Do každého obalu sypeme různé množství skořápek, tím docílíme, že každý hudební nástroj bude mít odlišný zvuk.
5. Obal zabezpečíme lepicí páskou před otevřením a vysypáním obsahu (Příloha č. 17, obr. 73 – 74).
6. Děti si ozdobí obal od magnetofonové pásky.
7. Způsob zdobení Ka-pisty fixem ponecháme zcela na fantazii dětí. (Příloha č. 17, obr. 75).
8. K ozdobení magnetofonových obalů rozdáme dětem centropenové fixy, můžeme použít i temperové barvy – ty však déle schnou a je nutné nechat výrobek zaschnout do dalšího dne.
9. Nezapomeneme, aby si každé dítě svůj výrobek poznačilo iniciálami svého jména a příjmení.
10. Ka-pisty je také vhodné postříkat bezbarvým lakem ve spreji. Barvy, fixy a temperové barvy budou lépe držet. Lak necháme zaschnout do následujícího dne.
11. Lakem sprejujeme v dobře větrané místnosti, nejlépe venku.

Komentář vyučovací jednotky - Blok 1

Při výrobě Ka-pisty jsme se s dětmi vrátili zpátky v čase. Děti se tak mohly seznámit s magnetofonovou páskou, která se v dnešní době již nepoužívá. Děti se dozvěděly něco málo o historii a původu magnetofonové pásky, kterou v dnešní době nahradily CD nosiče nebo tzv.

Flashdics, na které se ukládají záznamy (data) v různých formátech. Dětem jsem během vyrábění nástrojů pouštěla z magnetofonových pásek pohádky a písničky.

Pistáciové skořepiny jsem zvolila pro jejich líbivý zvuk. Vyzkoušela jsem také zvolit alternativní skořepiny, např. z ořechů, pecky z třešní apod. Pistáciové skořepiny měly nejlepší zvuk. Je však nutné obstarat materiál s dostatečným časovým předstihem.

Nejobtížnější pasáží při výrobě Ka-pisty bylo uzavírání obalu. Obal má uvnitř dva výčnělky, které překážely v uzavření obalu, když se pod ně dostala skořepina. Zde je nutné obal zavírat tak, že skořepiny posuneme stranou (např. tužkou) a obal uzavřeme.

Během uzavírání obalu pomocí pásky se obsah pro rychlou manipulaci vysypával. Je dobré si pomoci tak, že malými kousky pásky přelepíme hrany obalu. Pak můžeme zalepit obal páskou po celém obvodu.

3.8.2 Blok 2 hudební výchova

Příprava do hodiny:

- připravíme si 3 karty s obrázky hudebních nástrojů, o kterých budeme zpívat v písničce (Příloha č. 19).

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	organizace – úvod, seznámení s plánem hodiny,
10 minut	rytmická cvičení,
20 minut	nácvik písně imitací a instrumentální doprovod,
5 minut	hudební hra,
5 minut	hodnocení, sebehodnocení a ukončení hodiny.

Využití nástroje v hudební výchově

Organizační část hodiny:

- pozdravíme se s dětmi – zazvoníme zvonečkem,
- seznámíme děti s obsahem vyučovací hodiny, kde využije hudební nástroj Ka-pist

Rytmická cvičení s vyrobeným hudebním nástrojem:

- před rytmičtým cvičením ukážeme dětem dva způsoby hry na Ka-pistu,
- jedním ze způsobů je, že s hudebním nástrojem pohybujeme v ruce ze strany na stranu, jako bychom sypali zrní, pohyb je stejný jako u hry na kořenku, viz obrázek č. 4,
- další způsob je hra Ka-pistou o dlaň, do jedné ruky pevně uchopíme Ka-pistu a hrajeme úderem o dlaň druhé ruky, pohyb je stejný jako u hry na kořenky, viz obrázek č. 5,
- na úvod rytmičtého cvičení si s dětmi zahrajeme hru na ozvěnu, učitel na dřevěné hůlky vyťuká rytmus známé písničky (Kočka leze dírou, Cib, cib, cibulenka, Já jsem z Kutné Hory, Malička su, Holka modrooká, Prší, prší apod.), děti rytmus opakují a zkusí uhádnout, o jakou písničku se jedná, můžeme hrát i formou soutěže, kdo pozná nejvíce písniček,
- po rozcvičení hrou na ozvěnu vysvětlíme dětem novou hru „pošli to dál“,
- hru „pošli to dál“ dětem vysvětlíme pomocí číslic,
- děti postavíme do řady, tím vytvoříme řetěz, učitel ukáže prvnímu dítěti v řadě kartu s číslem tak, aby to neviděly ostatní děti, dítě zahraje na Ka-pistu tolikrát, jaké je číslo na kartě, např. bude-li tam číslo 5, dítě zahraje 5x, další v řadě podle sluchu opakuje to, co hrálo první dítě, a další opět opakuje, takto si to děti předávají až na konec řady,
- na konci řady by mělo poslední dítě zahrát stejný počet jako hrálo první dítě (kontrolu provedeme pomocí karty a polohlasitým společným počítáním), v dalším kole hry vystřídáme děti i číslice, takto hrajeme hru několikrát,⁶³
- obměnou hry mohou být slova, dítěti na začátku řady řekneme/ukážeme napsané slovo, dítě zahraje podle počtu slabik ve slově, např. slovo ma-min-ka jsou 3 slabiky, dítě tedy zahraje 3x a pošle to dál, na konci řady by poslední dítě mělo zahrát třikrát (může také zkusit uhodnout dané slovo nebo vymyslet jiné),

⁶³ Hra „pošli to dál“ byla vymyšlena autorem diplomové práce v průběhu psaní diplomové práce.

- máme-li ve třídě asistentku, rozdělíme děti na dvě skupiny, tím se hra urychlí,
- také můžeme hru hrát formou soutěže, rozdělíme děti na týmy a týmy soutěží o co největší správný počet vyřešených úkolů.

Postup nácvičku písničky *Já jsem muzikant s doprovodem*

- písničku zahrajeme a zazpíváme dětem,
- při zpěvu písničky, ve které se zpívá o hudebních nástrojích, budeme dětem ukazovat hudební nástroj, o kterém právě zpíváme, (Příloha č. 19),
- děti, které písničku znají, se mohou zpěvem přidat,
- po ukázce písničky se děti zeptáme, o kterých hudebních nástrojích jsme zpívali a jestli někdo na některé umí hrát,
- dětem rozdáme text písničky s notovým zápisem a s obrázky hudebních nástrojů (Příloha č. 18),
- nacvičení písničky probíhá formou imitace, dětem zazpíváme za doprovodu Ka-pisty první část první sloky písničky, děti po nás opakují, po zvládnutí první části zazpíváme dětem další část první sloky písničky s doprovodem, děti opět zopakují, po zvládnutí druhé části zazpíváme obě části dohromady = 1 sloka, společně zazpíváme celou první sloku i s doprovodem na Ka-pistu,
- po zvládnutí první sloky se stejným způsobem naučíme i zbývající sloky, během nácvičky dětem napovídáme obrázky hudebního nástroje, o kterém budeme zpívat (viz Příloha č. 19),
- na konci hodiny si děti mohou obrázky hudebních nástrojů ve svých pracovních listech vymalovat, šikovněji i očíslovat tak, jak jsme o nich postupně zpívali.

Komentář vyučovací jednotky – Blok 2

Vyučovací hodina byla velmi energická. Již úvod hodiny, díky hře, byl zábavný, energický a plný smíchu. Hra se dětem líbila.

Další část hodiny, kdy jsme nacvičovali písničku, se nesla ve stejném duchu. Píseň

patří k jedné z mnoha oblíbených, které děti rády zpívají. Píseň je melodická, má pravidelný rytmus. Všechny děti byly aktivně zapojeny do hry a zpěvu písně. Tuto píseň jsme si rovněž vybrali pro naše závěrečné vystoupení.

3.9 Příprava na vystoupení pro rodiče a rodinné příslušníky

Cílová skupina:	1. třída
Téma:	Příprava na vystoupení pro maminky a rodinné příslušníky
Vzdělávací oblast:	Umění a kultura
Časový rozsah:	45 minut – hudební výchova
Pomůcky:	netradiční hudební nástroje, které jsme si s dětmi vyrobili během projektu TY MY JÁ HRAJEME <i>(metodické listy pro žáky Příloha č. 20, Příloha č. 21, Příloha č. 22)</i>

Vzdělávací cíle:

- žák umí reagovat na učitele,
- žák umí spolupracovat se spolužáky,
- žák ovládá hru na netradiční hudební nástroje,
- žák rozvíjí soustředěnost a sluchové vnímání,
- žák dokáže zhodnotit svou práci (vystoupení) a výsledky své práce.

Metody výuky:

- frontální, instruktáž, skupinová práce.

Příprava do hodiny:

- připravíme si text písně s notovým zápisem pro jednotlivé skupinky,
- obrázky jednotlivých netradičních hudebních nástrojů.

Organizace vyučovací jednotky:

5 minut	cíl a plán vyučovací hodiny,
10 minut	hudební hra,
25 minut	nácvik písně na hudební vystoupení,
5 minut	relaxační cvičení, sebehodnocení, hodnocení a ukončení hodiny.

Organizační část hodiny:

- pozdravíme se s dětmi – zazvoníme zvonečkem,
- seznámíme děti s obsahem hodiny, během které využijeme všechny netradiční hudební nástroje, jež jsme vyrobili.

Hudební hra:

- každé dítě si vybere jeden netradiční hudební nástroj, který jsme vyráběli,
- děti postavíme do kruhu,
- dětem vysvětlíme pravidla hry,
- všichni společně, na předem domluvený povel, začneme hrát ve stejném tempu na hudební nástroj,
- pohybem ruky (opět předem domluvený povel) vyzveme jedno z dětí, aby pozvolna zrychlilo (ruka jde zvolna nahoru), nebo zpomalilo (ruka jde zvolna dolů),
- pohyb ruky můžeme měnit a stejně tak můžeme měnit tempo pohybu,
- je však důležité, aby se dítě vrátilo do stejného rytmu jako ostatní žáci,
- takto můžeme řídit i více dětí najednou.⁶⁴

⁶⁴ Kopecký, J., Synek, J., Zouhar, V.: *Hudební hry jinak*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2014, s. 112

Postup nácviiku písně *Já jsem muzikant s doprovodem*:

- zazpíváme a zahrajeme dětem upravenou podobu písničky *Já jsem muzikant*,
- děti se zeptáme, zda slyšely v písničce něco nového, něco jiného, než jsme se učili minulou hodinu (např. z Velkých Losin, namísto hudebních nástrojů – netradiční hudební nástroje, které jsme vyrobili),
- děti si rozdělíme do 7 skupinek (podle počtu hudebních nástrojů),
- text písně budeme zpívat všichni dohromady, avšak na hudební nástroj bude hrát pouze ta skupina, o kterém se v písničce právě zpívá (Příloha č. 20),
- nácvik písně probíhá formou imitace, zazpíváme první sloku, děti opakují a souběžně hru doprovází skupinka s nástrojem, o kterém se zpívá, takto nacvičíme celou píseň,
- opět můžeme dětem při zpěvu napovídat obrázky netradičních hudebních nástrojů (Příloha č. 21).

Poznámka:

- minimálně týden před vystoupením dát rodičům pozvánku na vystoupení a prezentaci hudebních nástrojů (Příloha č. 22).

Komentář k nácviiku písně:

Upravená verze písničky měla úspěch, děti se ji velmi brzy naučily. Obrázky hudebních nástrojů, které jsem si připravila pro děti, byly vhodným doplňkem. Dětem pomáhaly a upozorňovaly na nástup hry na nástroj a také napověděly, o kterém hudebním nástroji budeme zpívat. Děti se tak plně soustředily na hru a zpěv, nebyly nervózní. Plně se soustředily na vlastní prezentaci, zpěv a hru. Nácvik vystoupení byl energický, svižný, děti se těšily, až své dovednosti předvedou svým rodičům a rodinným příslušníkům.

3.10 Vystoupení pro rodiče a rodinné příslušníky s prezentací netradičních hudebních nástrojů

Cílová skupina:	1. třída
Téma:	Vystoupení pro maminky a rodinné příslušníky a prezentace netradičních hudebních nástrojů
Vzdělávací oblast:	Umění a kultura
Časový rozsah:	20 minut
Pomůcky:	netradiční hudební nástroje, které jsme si s dětmi vyrobili během projektu TY MY JÁ HRAJEME (Příloha č. 23)

Vzdělávací cíle:

- žák prezentuje,
- žák se aktivně podílí na vystoupení,
- žák se aktivně podílí na prezentaci netradičních hudebních nástrojů,
- žák umí reagovat na učitele,
- žák umí spolupracovat se spolužáky,
- žák ovládá hru na netradiční hudební nástroje,
- žák rozvíjí soustředěnost a sluchové vnímání,
- žák dokáže zhodnotit svou práci (vystoupení) a výsledky své práce.

Příprava před vystoupením:

- před vystoupením nachystat stoly s netradičními hudebními nástroji, které nebudou použity při vystoupení,
- přichystat popisky k jednotlivým hudebním nástrojům.

Organizace vystoupení:

1. Úvodní slovo – přivítání rodičů a rodinných příslušníků, představení projektu Ty My Já hrajeme, seznámení s programem prezentace a vystoupením.
2. Prezentace hudebních nástrojů dětmi rodičům.
3. Píseň *Já jsem muzikant*.
4. Rozloučení a poděkování.

Komentář k vystoupení pro rodiče:

Před vystoupením a úvodním slovem panovala velká nervozita. Všichni jsme byli nervózní a přáli si, aby vše vyšlo a bylo tak, jak jsme si naplánovali. Vystoupení našeho projektu bylo součástí svátečního vánočního odpoledne pro rodiče a přátele školy Velké Losiny. Hudební nástroje, které jsme s dětmi připravili pro rodiče na prohlédnutí, doprovázely děti vlastním komentářem, nechaly také rodiče, aby si hru na nástroj vyzkoušeli. Rodiče byli překvapeni, jak mají šikovné děti. U nástroje, který byl vyroben za pomoci žáků devátého ročníku, rodiče udivilo a současně mile potěšilo, že jsme zapojili do práce dva, tak věkem rozdílné ročníky a výsledkem práce byl hezký, funkční hudební nástroj. Brali to jako prospěšný krok k tomu, aby i tak věkově rozdílné skupiny našly společné slovo a schopnost spolupracovat.

Závěr

Před dvěma lety, když začala vznikat tato diplomová práce, jsem měla pouze základní znalosti o tématu netradiční hudební nástroje v hudební výchově a o jejich výrobě. V průběhu sepisování mé diplomové práce jsem získávala větší množství informací, ať již z literatury, či internetových zdrojů. Nedílnou součástí a taky velkým přínosem byla samotná výroba hudebních nástrojů s dětmi, kdy jsem získávala nové zkušenosti, dovednosti a nápady jak s dětmi pracovat v hodinách hudební výchovy, tak aby výuka byla pro ně zajímavá, zábavná a děti měly kladný vztah k hudební výchově.

Během práce na projektu a vyrábění nástrojů s dětmi, jsem došla k závěru a naplnění cílů diplomové práce. Děti si dokázaly vyrobit dané hudební nástroje. Během výroby se seznámily s postupem výroby jednotlivých nástrojů, použitým nářadím a také si prohloubily znalosti z environmentální výchovy, které využijí i v běžném životě. Výuka hudební výchovy, kde děti používaly vlastní hudební nástroje, byly naplněné nadšením a aktivním zapojením u všech dětí. Radost a nadšení z práce pak vyvrcholily během vystoupení pro rodiče, kde děti ukázaly nejen svou zručnost, šikovnost, originalitu, ale také to, jak se umí společně sehrát a přichystat vystoupení pro rodiče. Hudební výchova se tak stala oblíbeným a žádaným předmětem u dětí.

Současně jsem chtěla touto prací nabídnout učitelům několik různých možností, jak obohatit hudební výchovu, tak podpořit propojení s dalšími předměty a vytvořit spolupráci mezi různými třídami, jenž je v dnešní moderní výuce velmi žádáno.

Zde již však bude záležet pouze na ochotě a kreativitě učitelů, kteří budou mít zájem hledat další možnosti, jak vyučovat hudební výchovu „jinak“, zábavněji, tak, aby byla pro děti přitažlivější a děti odcházely z výuky s tím, že si písničku budou zpívat ještě doma a také si budou zkoušet vyrábět různé hudební nástroje samy.

Tato diplomová práce byla i velkým přínosem pro mě osobně. Výroba netradičních hudebních nástrojů a hledání nových možností se jistě stane pevnou součástí mé pedagogické činnosti.

Seznam použitých zdrojů:

1. BRANISLAVA, V. *Za písničkou ještě jinak*. Vyd. 1. Praha: Supraphon, n.p., 1985. ISBN 09/21-02-212-74.
2. COUFALOVÁ, G. MEDEK, I., SYNEK, J., *Hudební nástroje jinak*. Vyd. 1. Brno: JAMU Brno, 2013. ISBN 978-807460-037-1.
3. DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy: Know how učitele hudební výchovy*. Vyd. 2. Ostrava: Montanex. 1992. ISBN 80-853-0098-2.
4. DANIEL, L. *Z metodiky hudební výchovy*. Vyd. 1. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého. 1984.
5. FILIP, A. *Výroba a využití netradičních hudebních nástrojů na 1. stupni ZŠ*. Diplomová práce. Liberec: TU v Liberci. 2008.
6. HOLOUŠOVÁ, D., KROBOTOVÁ, M. *Diplomové a závěrečné práce*. Vyd. 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1237-3.
7. HOPKIN, B. *Making Musical Instruments with Kids*, Tuscon – USA, Sharp Press, 2009. ISBN 9781884365485.
8. JAGLOVÁ, J. *Hudební výchova pro 1. ročník, metodický průvodce, zpěvník*. Vyd. 2. Brno: Nová škola Brno, 1998. ISBN 80-85607-64-6.
9. JAGLOVÁ, J. *Začínáme s hudební výchovou 1. ročník*. Vyd. 4. Brno: NOVÁ ŠKOLA, s.r.o., 2016. ISBN 978-80-7289-5.
10. JANKOVÁ, M. *Výroba netradičních hudebních nástrojů*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2016.
11. JENČKOVÁ, E. *Hudba a pohyb ve škole*. Vyd. Hradec Králové: Orlice. 2002. ISBN 80-903115-7-1.
12. KINDERSLEY, D. *Music, The Definitive Visual History*. London: Dorling Kindersley Limited, 2014. ISBN 978-80-242-4652-9.
13. KOPECKÝ, J., SYNEK, J., ZOUHAR, V. *Hudební hry jinak*, Vyd. 1. Brno: JAMU Brno, 2014. ISBN 978-80-7460-066-1.
14. KOZÁKOVÁ, S., ZÍMA, J., MACEK, J. *Já & písnička 1*. Vyd. 1. Cheb: G + W spol. s.r.o., 2011. ISMN M-706509-79-2.
15. KURFÜRST, P. *Hudební nástroje*. Praha: TOGGA, 2002. ISBN 80-902912-1-X.
16. LASEVIČKOVÁ, J. *Didaktika hudební výchovy*, Vyd. 1. Ostrava: Ostravská

- univerzita Pedagogická fakulta. 1996. ISBN 80-7042-108-8.
17. MACHAL, A., NOVÁČKOVÁ, H., SOBOTOVÁ, L., A KOL. *Úvod do environmentální výchovy a globálního rozvoje vzdělání*. Vyd. 1. Brno: Lipka Brno, 2012. ISBN 978-8087604-01-4.
 18. MICHALÍK, P., ROUB, Z., VRBÍK, V. *Zpracování diplomové a bakalářské práce na počítači*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2006. ISBN 80-7043-458-9.
 19. MODR, A. *Hudební nástroje*. Vyd. 7. Praha: Supraphon, n.p., 1982. ISBN 09/22-02-123-82
 20. MICHELS, U. *Encyklopedický atlas hudby*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-238-3.
 21. NOVÁČKOVÁ, H., VRBOVÁ, P., KOPPOVÁ, P., POPELKA, J., *Sedm barev duhy*, Vyd. 2. Sluňákov: CEA Sluňákov, 2011.
 22. OLING, B., WALLISCH, H. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Dobřejovice: Rebo International, b. v., Lisse, 2004.
 23. PÁNKOVÁ, J., POBUDOVÁ, L., POSPÍŠILOVÁ, L., ROUBOVÁ, L. *Hudební výchova I*. Vyd. 1. Plzeň: Fraus. 2015. ISBN 978-80-7489-250-9.
 24. PAVLÍČKOVÁ, J. *Netradiční hudební nástroje a jejich využití v hodině hudební výchovy*, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze. 2016.
 25. RAKOVÁ, M., TICHÁ, A. *Zpíváme a hraje si s nejmenšími*. Vyd. 2. Praha: Portál, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-262-0136-6.
 26. SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy I*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1985. ISBN
 27. SYNEK, J. *Didaktika hudební výchovy I*, Vyd. 1. Olomouc: UP Olomouc, 2004. ISBN 80-244-0972-0.
 28. TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. Vyd. 3. Praha: Portál, s.r.o., 2014. ISBN 978-80-262-0648-4.
 29. VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého I*. Vizovice: Nakladatelství LÍPA – A. J. Rychlík, 1995. ISBN 80-901199-0-5.
 30. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha, 2017.
Dostupné z
< http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_cerven.pdf >.
 31. Bílá kniha [online]. [cit. 2007-7-28]. Dostupné na internetu: <www.msmt.cz/reforma--

- [terciarniho-vzdelavani/bila-kniha/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha-2001?highlightWords=B%C3%ADl%C3%A1+kniha](https://www.mzp.cz/terciarniho-vzdelavani/bila-kniha/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha-2001?highlightWords=B%C3%ADl%C3%A1+kniha)>.
32. Jak třídit [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné na internetu: <<https://www.jaktridit.cz/cz/trideni/jak-spravne-tridit---barevne-kontejnery/napojove-kartony>>.
33. Jak třídit [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné na internetu: <<https://www.jaktridit.cz/plasty>>.
34. Jak třídit [online]. [cit. 2020-07-09]. Dostupné na internetu: <<https://www.jaktridit.cz/nebezpecny-odpad>>
35. Ministerstvo pro životní prostředí [online]. [cit. 2010-10-31]. Dostupné na internetu: <https://www.mzp.cz/cz/news_143110_biodpad>.
36. Recyklace plastu [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné na internetu: <<http://www.ecoservis.eu/co-se-deje-se-starymi-plasty>>.

Obrázky:

37. Obr. č. 1: Otočení zápěstím [online]. [cit. 2019-3-24]. Dostupné na internetu: <www.amazingajmer.com/cs/3680-kak-snyat-bol-ne-vstavaya-s-mesta.html>
38. Obr. č. 2: Nákres čtvrt'ové noty, vlastní zdroj.
39. Obr. č. 3: Nákres půlové noty, vlastní zdroj.
40. Obr. č. 4: Hra na kořenky, vlastní zdroj.
41. Obr. č. 5: Hra na kořenky, vlastní zdroj.
42. Obr. č. 6: Postavení dětí při hře, vlastní zdroj

PŘÍLOHY

Příloha č. 1	I
Příloha č. 2	IV
Příloha č. 3	V
Příloha č. 4	VI
Příloha č. 5	VIII
Příloha č. 6	IX
Příloha č. 7	X
Příloha č. 8	XII
Příloha č. 9	XIII
Příloha č. 10	XV
Příloha č. 11	XVII
Příloha č. 12	XIX
Příloha č. 13	XX
Příloha č. 14	XXI
Příloha č. 15	XXIII
Příloha č. 16	XXIV
Příloha č. 17	XXV
Příloha č. 18	XXVII
Příloha č. 19	XXVIII
Příloha č. 20	XXXI
Příloha č. 21	XXXIV
Příloha č. 22	XXXVIII
Příloha č. 23	XXXIX

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Šárka Svrčinová
Katedra:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Výroba a využití netradičních hudebních nástrojů na 1. stupni ZŠ v hudební výchově
Název v angličtině:	Production and use of nontraditional musical instruments at primary school in musical education
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá výrobou a využitím netradičních hudebních nástrojů v hudební výchově na 1. stupni ZŠ. Jsou zde uvedeny informace o původu a důvodu využití daného materiálu, metodické listy pro učitele s postupem vyrobených hudebních nástrojů a jejich využití ve výuce.
Klíčová slova:	Hudební výchova, netradiční hudební nástroje, domácí hudební nástroje, metodické listy.
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with production and use of nontraditional musical instruments in musical education at primary school. They are here information on the origins and reason for use of the material, methodical sheets for teachers with the procedure produced musical instruments and their use in teaching.
Klíčová slova v angličtině:	Musical education, nontraditional musical instruments, home musical instruments, methodical sheets.
Přílohy vázané práce:	Přílohy, 1 CD-ROM
Rozsah práce:	85 str.
Jazyk práce:	Český jazyk